

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Delaktighet i förskolan, en utmaning?

- En fenomenografisk studie kring förskollärares uppfattningar om delaktighet, med utgångspunkt i barnkonventionen artikel 12

Namn: Isabel Jademyr och
Camilla Jernsand
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2022
Handledare: Elisabeth Rietz
Examinator: Johan Söderman

Nyckelord: Delaktighet, uppfattningar, förskollärare, fenomenografi, barnkonventionen, makt, arbetslag och förhållningssätt

Abstract

Är fenomenet delaktighet en utmaning i förskolan? I tidigare forskning framgår det att delaktighet är svårdefinierat där attityder och värderingar samt olika typer av interaktioner benämns som logiska förklaringar. Utifrån studiens syfte studeras uppfattningar som råder hos sju förskollärare i fem olika kommuner i västra Sverige, där förskolläraren ges möjlighet att i kvalitativa intervjuer delge sina uppfattningar kring begreppet delaktighet samt beskrivningar kring vilka faktorer som påverkar barns möjligheter till delaktighet i sin vardag på förskolan. Vi söker även uppfattningar kring Fn:s barnkonvention, barns rättigheter (UNICEF Sverige, 2018) och artikel 12 som belyser delaktighet. Hur arbetet med artikeln beskriver delaktighet uppfattas och beskrivs i det dagliga pedagogiska arbetet. Forskningsfrågorna kopplas ihop med syftet i studien, där uppfattningarna kring delaktighet beskrivs, men även de faktorer som uppfattas hindra eller möjliggöra delaktighet benämns. För att synliggöra uppfattningarna kring fenomenet delaktighet är studiens forskningsinriktning fenomenografisk ansats. Resultaten i studien visar att förskollärare uppfattar att de inte ofta pratar om delaktighet som fenomen i det enskilda arbetslaget. Det visar sig allt vanligare att samtalet sker kring delaktighet och hur olika yttre faktorer kan påverka barnens delaktighet. Av den anledningen uppfattas delaktighet som något som lättare kan ses över. Även makt och förhållningssätt är centralt i resultatet. Detta ses i de metoder som förskolläraren beskriver sig använda för att göra barn delaktiga. I diskussionsdelen lyfter vi uppfattningar kring att göra barn delaktiga genom att använda sig av val. Resultatet av studien påvisar de faktorer som påverkar barns delaktighet i den dagliga praktiken, samt hur förskollärare ställer en aktiv önskan att börja reflektera i sina arbetslag kring fenomenet delaktighet.

Förord

Vi vill tacka alla de förskollärare som deltagit i vår undersökning. Ni gav oss en bredare och djupare förståelse över vad fenomenet delaktighet kan innebära. En kunskap som vi i våra framtida professioner kommer att ha stor nytta av och vidareutveckla ihop med våra framtida arbetslag och barngrupper. Delaktighet har nu än mer för oss blivit ett begrepp som vi kan implementera i våra didaktiska och pedagogiska val. Den förståelsen vi hade kring Artikel 12, har breddats och givit oss en ökad förståelse kring vad den betyder, inte bara för oss vuxna utan framför allt för barn (UNICEF Sverige, 2018).

Vi vill också tacka vår fantastiska handledare Elisabeth Rietz på Göteborgs Universitet för alla handledningsmöten och granskningar av studien, som stundtals var lite övermäktigt med alla dessa gula markeringar. Du har hjälpt oss att tro på vårt arbete, våra tolkningar, uppfattningar och med fenomenografi som ansats. En fantastisk vägledning mot examinationen med bra feedback som hjälpte oss fram även i stunder då vi kände att vi tagit oss vatten över huvudet.

Ett stort tack till våra fantastiska familjer, som stöttat oss genom terminen och examensarbetet. Våra härliga barn som tålmodigt väntat på att vi ska zooma klart och mellan varven ätit så mycket glass och frukt för att vi ska få sitta några sekunder extra.

Vi vill tacka oss själva för ett otroligt fint samarbete, något vi visste det skulle bli och som vi redan termin 2 av programmet bestämde oss för att göra tillsammans. Tankarna har varit många, likaså idéer och inte minst dokument. Vi slängde oss ut och hjälpte tillsammans varandra att nå ett resultat. Vilken resa vi gjort!

Till dig som läser vårt examensarbete, vill vi säga att vi hoppas du får en spännande läsning och en djupare förståelse för hur delaktighet kan uppfattas av förskollärare och hur delaktighet kan bli möjligt även i stunder då en som verksam inte tror det kan ske.

Vänliga hälsningar

Camilla Jernsand & Isabel Jademyr, maj 2022.

“Fast man är liten är man minst lika viktig som en stor”

- Nalle Puh

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Bakgrund.....	2
3.1 Delaktighet och delaktighetsmodeller	2
3.2 Fn:s Barnkonvention barns rättigheter, artikel 12	3
3.3 Förskolans Styrdokument.....	4
4. Tidigare forskning	4
4.1 Delaktighet med utgångspunkt ur barnkonventionen.....	6
5. Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp	8
5.1 Teoretisk utgångspunkt	8
5.2 Centrala Begrepp.....	8
5.2.1 Fenomen	8
5.2.2 Uppfattningar.....	8
5.2.3 Första och andra ordningens perspektiv	9
5.2.4 Beskrivningskategorier	9
6. Metod och genomförande	9
6.1 Kvalitativ Metod	9
6.2 Intervju och transkription	10
6.3 Urval och avgränsning	11
6.4 Studiens genomförande	12
6.5 Analysmetod.....	12
6.6 Etiska överväganden	13
6.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	14
7. Resultatredovisning.....	15
7.1 Utfallsrummet.....	16
7.2 Beskrivningskategori 1: Metoder och möjligheter.....	16
<i>Aktiviteter och undervisning</i>	<i>16</i>
<i>Samlingar och gruppindelning</i>	<i>17</i>
<i>Fria leken</i>	<i>17</i>
<i>Ålder.....</i>	<i>18</i>
<i>Vårdnadshavare</i>	<i>18</i>
7.2.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 1	18

7.3 Beskrivningskategori 2: Svårigheter	18
<i>Vardagen</i>	18
<i>Arbetslaget</i>	19
<i>Ålder och mognad</i>	20
<i>Vårdnadshavare</i>	20
7.3.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 2	20
7.4 Beskrivningskategori 3: Förhållningssätt.....	20
<i>Styrdokument och barnkonventionen</i>	20
<i>Likvärdighet eller rättvisa</i>	21
<i>Barns förutsättningar</i>	21
<i>Verksamhetens arbetsmiljö</i>	21
7.4.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 3	22
7.5 Beskrivningskategori 4: Makt	22
<i>Ogynnsam makt</i>	22
<i>Gynnsam makt</i>	23
7.5.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 4	23
7.6 Jämförelse mellan beskrivningskategorier	24
8. Diskussion	24
8.1 Resultatdiskussion.....	25
8.1.1 FN:s barnkonvention barns rättigheter, artikel 12	27
8.1.2 Avslutningsvis	27
8.2 Metoddiskussion.....	29
8.3 Implikationer för förskolläraryrollen	30
8.4 Förslag på vidare forskning.....	31
9. Referenslista.....	33
10. Bilaga 1	36
11. Bilaga 2.....	37

1. Inledning

Förskollärare ska enligt styrdokument verka för att främja barns deltagande och möjlighet att påverka. Det innebär att barnens vistelse i förskolan handlar om att få vara med och delta samt påverka olika händelser och innehåll. Det handlar om att skapa en barnrättsbaserad förskola menar Von Bahr och Lundström (2022). De belyser metoder som förskollärare kan använda sig av i förskolan för att sträva efter det uppdrag som ligger till grund i professionen såsom att vara en lyssnande pedagog och föra kreativa samtal med barnen. Westlund (2011) betonar hur delaktighet blir synligt i sociala miljöer och vikten över att lyssna in för att skapa förutsättningar för barn att bli delaktiga, medan Granbom (2011) betonar att det finns värderingar och olika sätt att se på delaktighet hos verksamma förskollärare. Dessa sociala representationer kan påverka möjligheter till barns rätt att bli delaktiga. Vidare lyfter Dolk (2013) att det finns svårigheter i att skapa delaktighet för barn. Hon beskriver att delaktighet är svårarbetat med anledningar av att fenomenet innefattar olika uppfattningar och att det inte ges tillräckligt med tid till att reflektera i arbetslagen vad begreppet innebär för den enskilda pedagogen. Hur en gemensam samsyn kan innebära hur de gemensamt förhåller sig till att göra barn delaktiga i verksamheten. Vidare menar hon på att det handlar om hur vuxnas makt framträder och hur delaktiga barnen är i olika val. Vi finner i tidigare studier att fenomenet delaktighet är svårdefinierat och det är få av de studier vi funnit i vår sökning som synliggör hur förskollärarnas egna tankar och uppfattning om barns delaktighet redogörs. Melins (2013) belyser i sin studie vikten av sammanhang för barn, som leder till delaktighet men betonar samtidigt att förskollärares förhållningssätt påverkar inkludering som sker i de sammanhang som uppstår. För att kunna arbeta i enlighet med läroplansmålen som finns behöver arbetet börja hos förskollärarna. Det innebär att de behöver tid för reflektion och att granska sig själva kring sin egen uppfattning av fenomenet delaktighet.

Von Bahr och Lindström (2022) belyser hur delaktighet kan ses som att barn får möjlighet att vara en del av sin dag i olika situationer som tillkommer. Det kan handla om att barnet är med och fattar beslut men kan även innebära social delaktighet i olika strukturer tillsammans med barn och vuxna. Engdahl och Ärleman-Hagsér (2015) betonar betydelsen av nuet, som på sikt skapar en hållbarhet som leder till ansvarstagande samt en ödmjukhet gentemot samhället och miljön. Författarna belyser *jämställt deltagande* som innebär att alla barn ska komma till tals, bli hörda och sedda som en del av en grupp och som individ. Vidare beskrivs ett teoretiskt verktyg som innefattar hur *jämställt deltagande* ska kunna implementeras i den dagliga verksamheten, genom pedagoger som är lyhörd och skapar förutsättningar i den sociala, fysiska och pedagogiska miljön. FN:s Barnkonvention (UNICEF Sverige, 2018) skriver fram delaktighet i artikel 12 och betonar hur barnets åsikter ska tas tillvara på i alla de frågor som rör barnets vardag. Utifrån olika aspekter förespråkar konventionsstaterna att barn som kan uttrycka sig skall ges möjlighet till det, även ålder och mognad är något som ska tas hänsyn till. Enligt "Läroplanen för förskolan" (Lpfö18, 2018) betonas likt barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018) att delaktighet ska ses som en process och inte som en enskild aktivitet. Det vill säga att barn skall få vara med som en naturlig del i planeringen av verksamheten. Lagen är relativt ny och med styrdokumentet som grund finner vi det av stor vikt att undersöka förskollärares uppfattningar och beskrivningar om delaktighet som ett generellt fenomen. En grund bör vara att varje vuxen som verkar i en förskola har en medvetenhet och som vidare kan delas med arbetslaget.

Lundy (2007) presenterar en modell utifrån artikel 12. Ett verktyg med syfte att betona betydelsen av delaktighet genom fyra aspekter. De två första handlar om barnen och möjligheter till deltagande, samt att stötts till att lyfta egna tankar. De två sista aspekterna handlar om att belysa betydelsen av att barns deltagande och åsikter tas tillvara på, samt att aktivt agera och inspireras av dem. Vi upplever att förskollärares egna uppfattningar kring delaktighet utifrån barnkonventionens definition av delaktighet behöver undersökas, då det som tidigare nämnts framkommer i tidigare forskning att begreppet är svårarbetat. Som Melins (2013) och Dolk (2013) båda betonar så är det de vuxnas ansvar och förhållningssätt som kan påverka. Det är av betydelse att undersöka de faktorer som förskollärare uppfattar påverka för att de skall kunna möjliggöra alla barns delaktighet. Med anledning av vad som tidigare nämnts är det av stor vikt för oss att i vår studie undersöka och urskilja förskollärares uppfattningar samt beskrivningar, med vetskapen om den lag som belyser delaktighet och som finns framskriven i artikel 12.

2. Syfte och frågeställningar

Förskolans värdegrund vilar på en demokratisk fostran där förskollärare ska beakta alla barns lika värden (Lpfö18, 2018) De ska ges lika möjligheter till ansvar och medkänsla där delaktighet kan ses möjlighet för barn att kunna påverka sin utbildning och lärande. Värdegrunden betonar även de mål som barnkonventionen belyser kring rätten att få uttrycka sin åsikt och kunna påverka sin vardag (UNICEF Sverige, 2018) Syftet med vår studie är att med grund i artikel 12 barnkonventionen undersöka de uppfattningar som finns hos förskollärare kring delaktighet, samt faktorer som förskollärare beskriver påverkar deras yrkesroll.

Våra frågeställningar är:

1. Vilka uppfattningar har förskollärare om delaktighet i förskolan?
2. Med koppling till artikel 12, vilka faktorer beskriver förskollärarna kan påverka deras möjligheter att arbeta med barns delaktighet?

3. Bakgrund

3.1 Delaktighet och delaktighetsmodeller

Vad är delaktighet och varför är det så viktigt för barnen i deras utveckling och lärande? Det är frågor som kan ställas vid reflektion kring delaktighet. Enligt SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten, 2020) definieras delaktighet som att varje individ blir del av en aktivitet, en gemenskap eller relation. Att vara en del av något innefattar individens egenvärde samt att bli sedd och hörd i gemensamma stunder som individen befinner sig i.

Johansson (2016) presenterar aspekter som hon funnit relevanta i möten med yngre barn samt verksamma pedagoger i förskolan. Hon utgår från ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv där hon ser på förskolan och dess miljöer ur ett intersubjektivt perspektiv, det vill säga att alla som vistas i samma sociala kontext har en naturlig grundtillit till varandra och naturligt vill kommunicera och samverka. Forskaren Bae (2012) lyfter i en utav sina studier barns delaktighet i relation till förskollärares bemötande. Hon tar upp hur de sociala miljöer kan ses som en förutsättning som möjliggör ett möte mellan barnet och förskolläraren att föra samtal, där barnet vågar dela med sig och där förskolläraren vågar följa barnets intentioner, intressen

och se behoven. Dessa kallar Bae (2012) för rymliga interaktionsmönster, vilket Johansson (Skolverket, 2016) framhåller i sin studie som livsvärlden där förskolläraren är aktivt intresserad över barnets kompetens, intressen och behov. Forskarnas begrepp ses som förhållningssätt för förskolläraren, och som skapar likvärdiga förutsättningar för alla barn att känna sig sedda, hörda och bli en del av en gemensam social kontext. Där förskolläraren så ett frö hos varje individ över hur delaktighet kan upplevas.

Hart (1992) beskriver sin forskning kring en delaktighetsstegen. Stegen lyfter vikten av att barn lär sig delta i olika steg för att kunna uttrycka sina åsikter och synliggöra sina rättigheter i vardagen. Stegen är framtagna som en modell för vuxna att studera och förhålla sig till för att lyfta fram barns rättighet till deltagande. Han belyser kopplingen mellan vuxnas makt och barnens rättigheter där han skiljer på skenbar och genuin delaktighet. Den skenbara utgår ifrån de vuxnas makt och att se på barn som objekt medan den genuina bjuder in barnen till delaktighet. Delaktighetsstegen har vidare utvecklats av forskare som Shier (2001) som har studerat Harts (1992) delaktighetsstegen men ansåg att det fanns brister i stegen och utvecklade därav med tydligare fokus på barnet. Han har utgått ifrån de synpunkter som finns kring Harts (1992) delaktighetsstegen och utifrån det haft i syfte att prova en mer strukturerad modell, med utgångspunkt i delaktighetsstegen men med idén om att den kan användas som ett verktyg i en process med barns delaktighet. Lundy (2007) i sin tur såg möjligheter i att lyfta delaktighetsstegen som ett verktyg för förskollärare med möjlighet att reflektera kring sin egen praktik men även för att synliggöra hur barns delaktighet framkommer utifrån läroplansmålen (Lpfö18, 2018).

3.2 Fn:s Barnkonvention barns rättigheter, artikel 12

Det har tidigare ansetts finnas brister i hur barnets rättigheter och yttrande har fått plats i samhället. För att förstärka barnets betydelse tog regeringen beslut om att 1 januari 2020 införa Barnkonventionen som lag i Sverige, detta för att förtydliga vikten av den hänsyn som ska tas till barnet och för barnets bästa. Det framgår i barnkonventionen att förskolans arbete är en central del kring de rättigheter barn ska möta vilket handlar om respekt och egenvärde som ska finnas gentemot och hos barnet, men också den påverkan barnet ska ha på sin egen tillvaro. Artikel 12 i Barnkonventionen skriver fram vikten av delaktighet, att barn som kan bilda en åsikt har rätten att uttrycka sin åsikt och bli hörd på i alla de frågor som rör barnet. Barnets åsikter skall vägas in i ett hänsynstagande åt ålder och mognad (UNICEF Sverige, 2018). Barns delaktighet förankras i det uppdrag som Läroplanen (Lpfö18, 2018) skriver fram, vilket innebär mål som ska eftersträvas av de som verkar i förskolan. Barnkonventionen har även ett större perspektiv då den har både ett nationellt samt globalt syfte och är en produkt för att skapa ett skydd för världens alla barn. Vilken olika författare genom åren har argumenterat och diskuterat utifrån de olika artiklarna ur barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018). En forskare som vi funnit intressant och som fokuserar sig på artikel 12 heter Woodhead (2005). Han diskuterar och gör en djupare analys av vad artikel 12 innebär i verksamheten och hur pedagoger kan förhålla sig till barns delaktighet. Han påpekar att artikeln minst lika mycket utmanar och stöttar vuxnas utvecklingsarbete till att göras och göra barn delaktiga. Vad barns utveckling i relation med mognad och förmåga innebär och hur vuxna runt barnet bör ta ett hänsynstagande och respektera alla barns olika vägar in till delaktighet. Detta hänsynstagande och utvecklingsarbete betonar forskaren inte bara sker i pedagogiska verksamheter, utan det sker hos alla vuxna som befinner sig runt barnet. Det utmanar till en förändring i roller gentemot varandra.

3.3 Förskolans Styrdokument

Enligt Lpfö18 (2018) framgår det att arbetet i förskolan ska ske i enlighet med vad som anses vara det bästa för barnet. Framskrivningar har gjorts i enlighet med Barnkonventionen. Syftet är att barn är medvetna om sina möjligheter till att påverka sin vardag med respekt för sig själv och andra. Uppdraget som beskrivs innebär att förskollärare ska ansvara för att barnen förstår sin rätt som medmänniska i samhället och därav möjliggöra eget ansvar och delaktighet i förskolan. Utifrån uppdraget ska förskollärare lägga vikt på barns intressen och erfarenheter för att möjliggöra till förståelse för sig själv och sin omvärld, detta för att kunna vara med och påverka med respekt för sig själv och andra. Förskollärare behöver följa upp och utvärdera hur de möjliggör för alla barn att delta utifrån egna förutsättningar. Skollagen (SFS 210:800) 1 kap. 10§ beskriver delaktighet med fokus på barns bästa, med det menas alla individer under 18 års ålder. Barn ska få möjligheter att fritt kunna uttrycka sig i alla frågor som rör barnet med ett hänsynstagande över barnets ålder och mognad.'

4. Tidigare forskning

Studier som vi finner relevanta belyser delaktighet utifrån olika aspekter och perspektiv. De innefattar olika vetenskapliga teorier, metoder och belyser en variation kring resultaten. I avsnitt belyser forskarna hur delaktighet kan ses i relation till makt, värderingar samt utifrån olika förhållningssätt. Två studier är gjorda med utgångspunkt ur barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018).

En studie gjord av Boström, Sandberg, Johansson och Frøkjær (2014) presenterar förskollärares syn på barns lärande i svenska och danska förskolor. Syftet med studien är att undersöka lärande och förutsättningar för att möjliggöra lärande samt ifall delaktighet har betydelse för barns lärande. Det totala antalet deltagare som medverkar var 2768 förskollärare, där av 78 förskollärare i Sverige och 2708 i Danmark. Forskarna använde sig av enkätundersökning i Sverige och i Danmark för att jämföra förskollärarnas svar i relation till hur de ser på lärande och hur lärandet i relation till delaktighet uppfattas. Utav dessa 78 frågeformulär som skickades ut till olika kommuner runt om i Stockholm, besvarades 68 stycken och gav en rankning på 87%. I Danmark deltog 13 kommuner och utav 2708 enkäter besvarades 1340 med en rankning på 48%. Forskarna ansåg att svaren representerar forskningsfrågorna väl i båda länderna (Boström, m.fl., 2014). Resultatet visar utifrån lärarens perspektiv att barns lärande är starkt kopplat till barns utveckling inom de sociala kontexter barnet befinner sig i. Det vill säga i olika sociala samspel med andra, samt utifrån de initiativ som barnet tar. Resultatet av vad lärarna rankar högst och som därmed visar sig generera mer lärande är när barnen befinner sig i sociala kontexter som i den fria leken eller under pedagogiska timmar då barnen får välja vad de ville arbeta med och med vem de vill utöva aktiviteterna tillsammans med. Resultatet av studien påvisar att utifrån lärarens perspektiv så spelar den sociala miljön en stor roll i lärandet hos barn. Hur pass delaktig barnet görs och hur läraren utgår från att skapa miljöer som ger barnen möjligheter att bli aktiva deltagare i sociala gemensamma miljöer. Stunder som bygger på att barnen får aktivt välja vad dem vill göra, det är i dessa stunder som barn lär sig social kompetens belyser resultatet. De stunder på dagen som lärarna anser bidrar mindre till lärande, och där av rankades lägre är när barnen uppmanas att sitta och läsa eller skriva (Boström m.fl., 2014).

Westlund (2011) undersökte i sin studie hur pedagogers arbete lyfter fram barns möjlighet till delaktighet och inflytande. Studien genomfördes i Malmö och syftet med studien är att

undersöka och utforska förskollärares arbete med att ge barn inflytande och delaktighet. Utgångspunkterna i undersökning var det didaktiska arbetet mot demokrati i förskolan. Westlund (2011) använde sig av en kritisk relationell syn i sin studie och vald metod var fallstudie med intervjuer och observationer. Westlund (2011) utgick från två olika förskolor i sin studie. Där hon fokuserade på en avdelning på respektive förskola, totalt sett blev det två fall som studerades. Utifrån forskningsinriktningen blev det av intresse att finna förskolor där det förekommer olika infallsvinklar av olikheter. Urvalet av dessa två avdelningar skedde genom en kvalitativ metod och i studien deltog sju verksamma pedagoger och 43 barn i åldrar ett till fem år. Forskaren betonade även vårdnadshavare som deltagare i studien. De tillfrågades av forskaren för att få tillåtelse att använda ljud och filmmaterial från sina observationer och intervjuer, då deras barn medverkar. Vårdnadshavarna var med som deltagare i bakgrunden, de blev informerade under hela processen samt att de erbjöds ta del av studien i efterhand. Resultatet av studien visar på olika aspekter kring hur barns inflytande och delaktighet i det demokratiska arbetet på förskolan kan bedrivas samt vilka didaktiska och pedagogiska ställningstagande förskolläraren kan ta för att möjliggöra detta arbete. Westlund (2011) synliggör hur pedagogerna arbetar med inflytande och delaktighet genom att lyssna in barnen och skapa miljöer där kommunikationen blir möjlig, belyser ett förhållningssätt hos de verksamma där barn inte känner sig beroende av pedagogen då det kommer till fria val av aktivitet eller lek. Förhållningssättet ger även barnen möjlighet att ställa frågor till sin pedagog som är relevant för leken eller i övriga frågor. Förhållningssättet visar sig generera en aktiv förskollärare där barnet tillåts vara aktivt engagerade i sin lek eller valda aktivitet och där de påverkar utfallet för sig själva men även andra barn och vuxna. Westlund (2011) belyser i resultatet aspekten kring att uppmuntra barn till samtal med andra barn vid konfliktsituationer eller beslutfattande som ett led till att göra barnen engagerade i frågor som rör det innersta hos barnet.

Dolks (2013) studie tar sin utgångspunkt i delaktighet, makt, demokrati och jämställdhet hos barn i förskolan. Syftet med studien var att belysa relationer mellan delaktighet, demokrati och makt samt genus i förskolan för att undersöka hur dessa aspekter kommer till uttryck under dagen. Dolk (2013) vill även skapa en diskussion kring de demokratiska frågor som genomsyrar förskolans verksamhet och samhället i stort. Studien synliggör maktrelationer i förskolan men problematiserar och analyser olika konfliktsituationer som uppstår mellan vuxna och barn. Studien utgick ifrån poststrukturalistiskt och feministisk teori och som metod valde forskaren en etnografisk fältstudie. Hon inspirerades även av aktionsforskning. Förskolans ordinarie verksamhet observerades och samtal med förskollärare fördes där det diskuterades barns möjligheter att delta och vara delaktiga i värdegrundsarbetet. Studien genomfördes i en utvald förskola under ett års tid. Resultatet visar hur pedagoger uppfattar delaktighet som svårarbetat, det vill säga att det råder olika uppfattningar om fenomenet delaktighet. Resultatet visar även på motsägelsefull verklighet där barn uppmuntras till att göra egna val men där det egentligen är de vuxna som i förhand gör valen. Dolk (2013) belyser olika maktrelationer och betonar olika områden där vuxnas makt är mer eller mindre synliga. Ett av de områden handlar om hur förskollärares makt tenderar att låta barnets ålder vara en avgörande faktor i möten med barnet angående lek eller aktivitet, det vill säga att den vuxna använder sig av åldern som ett kriterium eller som ett krav för att kunna delta i aktivitet eller lek som erbjuds. De barn som inte har åldern inne får helt enkelt inte delta. Dolk (2013) belyser även de konflikter, protester och förhandlingar som uppstår mellan barn och vuxna och tolkar dessa som ett sätt för barn att bryta sig loss från den vuxenmakt som råder. De deltagande förskollärarna ser det som att barnen inte gör det som förväntas av dem. I sin slutsats poängterar Dolk (2013) att förskollärare som arbetar med barns rättigheter i relation till delaktighet, behöver se över och ta hänsyn till makten de besitter och agerar med gentemot barnen och detta redan innan arbetet påbörjas. Arbetet mot

delaktighet framkommer som svårt att förhålla sig till både för barn och vuxna, då det är så pass komplext.

Granbom (2011) undersöker frågor som rör hur förskollärare samtalar och samlar på sig vardagskunskap kring kommunikativa metoder och resurser, samt hur miljön blir för barnen i förskolan utifrån dessa aspekter. Studien utfördes i Sverige. Enligt forskaren är förskolans verksamhet delvis grundad i värderingar av barnuppfostran och de förväntningar som finns från samhället. Med den utgångspunkten ville Granbom (2011) synliggöra, analysera och diskutera huruvida pedagogers vardagliga värderingar skapas och kommuniceras mellan varandra, för att få en gemensam förståelse över vardagsarbetet i verksamheten. Forskaren använde sig av teorin kring de sociala representationer, och metoden som användes var intervjuer i sju fokusgrupper med totalt 45 förskollärare. Granbom (2011) betonade att genom att använda sig av fokusgrupper synliggörs de sociala representationerna av värderingar och uppfattningar som finns hos verksamma. Genom att starta en process hos de verksamma via samtal och diskussioner blir representationer synliga och forskaren får en variation kring så kallade minisamhällen av värderingar och uppfattningar (Granbom,2011). Resultatet visar är att det finns underliggande uppfattningar och värderingar hos förskollärare i förskolan, och de bidrar till två skilda grupperingar av hur det pedagogiska arbetet skall bedrivas. I resultatet påvisas att det finns två väsentliga uppfattningar kring de vardagliga värderingarna som kan råda hos verksamma i förskolan vilket hon kategoriserar i två grupper. Uppfattning ett *att förskolan är till för alla* och uppfattning två *att förskolan är till för några*. De sociala representationer som råder i förskolan är starkt kopplade till den barnsyn som råder hos den enskilda pedagogen och hur denna implementerar det till sin egen didaktik. Denna överföring avspeglas genom samtal med övriga kollegor och ett samtycke uppstår, vilket bidrar till att förskolans verksamhet blir tvådelad menar forskaren

Melins (2013) studie förhåller sig till kritisk realism där hon fokuserar på den sociala delaktigheten för barnen i förskolan. Delaktighet är centralt i interaktionen men också i synliggörandet av hur delaktighet uppstår i olika sammanhang. Hon menar att olika situationer och omgivningar i förskolor kan påverka barnens delaktighet. Studien tog avstamp i Sverige där syftet var att få fram en förklaringsmodell som kan öka förståelsen till hur det går att påverka delaktighet. Vid datainsamling använde hon metoder som observation i barnens vardag i förskolan, samt fältanteckningar och ljudinspelning med förskollärare Studien är en flerfallstudie och innefattar en flerfallsdesign där fyra avdelningar på fyra olika förskolor blev till fyra olika fall. De fyra förskolorna som valdes ut innefattade olika aspekter som Melin (2013) blev intresserad över att undersöka. Resultatet visar hur pedagogerna ser på och förhåller sig till barnen utifrån deras perspektiv samt barnens roller, där det finns en bestämd betydelse av barnen som aktörer. Enligt Melins (2013) studie finns det en stark koppling till hur människan ser på barn och samhället, att de värderingar och förhållningssätt som råder kan skapa hinder för och i arbetet mot social delaktighet hos barnen. Forskaren beskriver att i sociala möten som samling, måltid, samtal och i den fria leken mellan barn och vuxna, finns dessa värderingar. Och dessa tenderar att påverka på ett icke- likvärdigt sätt barns möjlighet till en social delaktighet.

4.1 Delaktighet med utgångspunkt ur barnkonventionen.

Vi finner två studier gjorda av forskaren Bae (2009, 2012). Båda studier är gjorda i Norge och utifrån kvalitativa ansats. Studierna har en utgångspunkt ur barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018). Bae (2009, 2012) diskuterar och argumenterar kring hur vuxna i möten med

barn genererar mer delaktighet när de går utanför de trygga ramar som finns. Hon belyser reflekterande arbete kring olika begrepp synliggör egna tolkningar och uppfattningar.

Bae (2009) studerar i sin ena studien hur barns delaktighet förverkligas i praktiken med utgångspunkt i det juridiska styrdokumentet kring barns rättigheter till delaktighet (UNICEF Sverige, 2018). Studiens forskningsfrågor belyser barnens åsikter, förståelse för demokrati och hur leken kan användas i undervisningstillfällen för att manifesteras delaktigheten och rätten till den. Studien tar upp möjliga hinder för barns delaktighet i en diskussion där begreppet *val* behandlas och argumenteras. Forskaren belyser att det både kan innebära en positiv upplevelse för det mindre barnet att delta i ett beslutfattande utifrån ett kollektivt samspel, där barnet får lov att välja aktivitet och material ihop med kompisar. Även att det kan ses som en fallgrop för delaktighet då den understimulerar barns möjligheter till att göras delaktiga i beslut. Bae (2009) använde sig av två mikroetnografiska undersökningar, där hon utgick från styrdokument som innefattar barns rättighet till delaktighet. Hur förskollärare i förskolan uppfattar begrepp som val, åsikt och yttrandefrihet i vardagliga sammankomster för att främja delaktighet utifrån de juridiska ramverk som råder i Norge. Undersökningarna innefattar två förskolor, där barnen var mellan tre och sex år gamla. Metoderna som användes var observationer och samtal med verksamma förskollärare. Bae (2009) sammanfattar studiens resultat med att beskriva fallgropar som innebär hinder för barns delaktighet i den vardagliga verksamheten såsom att inte lyssna eller att skapa ett gemensamt förhållningssätt i arbetslaget där de vuxna intar en auktoritär roll. Där de vuxna har rätten att bestämma över barnet i flera situationer så som matsituationer och val av material i aktiviteter, där material placeras på en höjd som barnet inte kan nå till exempel. I resultatet lyfter forskaren det reflekterande arbete som pedagogernas ihop med forskaren genomgår. där de olika begreppen som behandlas i studien diskuteras och reflekteras kring. Bae (2009) betonar att genom ett reflekterande arbete kring olika begrepp och de olika uppfattningar som rådde på plats, fick pedagogerna möjlighet att dels reflektera själva, dels i grupp vad de olika begreppen kunde innebära i relation till artikel 12 i barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018) och till begreppet delaktighet. Hur dem kan implementera nya tankegångar i sina didaktiska val kring att göra barn delaktiga.

I den andra studien gjord av Bae (2012) studeras hur märkbara nyanser i dialoger uppstår mellan barn och vuxna och hur dessa nyanser kan skapa olika förutsättningar för barns delaktighet. Forskaren intresserar sig för den pågående diskurs som råder inom barnrättsfrågor (UNICEF Sverige, 2018). Bae (2012) intresserar sig för hur pedagoger gör barn delaktiga genom dialog och kommunikation, men även genom roller som pedagoger intar i ett arbetslag. Hon belyser hur pedagoger antingen kan vara ingjutna i en traditionell form där den vuxna bibehåller större delen av makten att bestämma. Hon belyser också en friare form där barn och vuxna delar på makten kring bestämmandet, som hon anser är en väg in mot att arbeta för artikel 12. Hon betonar dessa i sin analys som rymliga och snäva interaktionsmönster. Bae (2012) följde under närmare ett års tid två förskollärare i en barngrupp i åldern tre till sex år, Totalt närvarade fjorton barn och två förskollärare i studien. Bae (2012) använde sig av en kvalitativ metodik och inspireras av klinisk psykologi och mikroetnografi. Forskarens valda metod var filminspelning där hon fångade interaktionerna mellan barnen och förskollärarna. Filminspelningarna skedde under förskolans rutinaktiviteter som måltidssituationer, cirkeltid och i den fria leken. Resultatet av studien påvisar att barn som har förskollärare som merparten av den kommunikativa tiden med barnen är inlyssnande samt intresserad av vad barnen visar intresse för får ett större inflytande till delaktighet och att kunna uttrycka sin åsikt. Hon tar upp aspekter kring traditionella roller som vuxna kan ingjutas i och betonar i sitt resultat en positiv bild av vad som sker om vuxna låter sig följas med barnen och dess idéer och intentioner i stället för att fastna i en roll där de vuxna bestämmer och barnen ska lyssna.

5. Teoretisk utgångspunkt och centrala begrepp

5.1 Teoretisk utgångspunkt

I vår studie utgår vi från Fenomenografisk ansats. Fenomenografi härstammar från grekiska språket och betyder beskrivning av något som framträder, skriver Annica Åkerblom, Anette Hellman och Niklas Pramling (2020). Ansatsen tar sin utgångspunkt i hur människor uppfattar olika saker utifrån erfarenheter. Uljens (1989) menar att den Fenomenografiska forskningsinriktningen intresserar sig för *Vad* och *Hur* i en uppfattning. Enligt författaren är *Vad* inriktat på tänkandets objekt kring fenomenet medan *Hur* handlar om hur våra tankar görs begränsade av olika objekt. Forskningsinriktningen skapades av en forskningsgrupp vid Göteborgs Universitet på 1970-talet av bland annat Ference Marton, som till en början studerade sambanden mellan lärande och studerande inom universitetsämnen, som sedan växte sig större med åren (Åkerblom m.fl., 2020). Kroksmark (2007) menar att den fenomenografiska ansatsen kan kopplas till den livsvärld varje individ upplever. Det vill säga med början i vad människan uppfattar av sin vardag och dess händelser.

5.2 Centrala Begrepp

5.2.1 Fenomen

Världen uppfattas på det sätt som vi erfar den betonar Marton och Booth (2000). Att alla lever i en verklighet men där världen är beroende av vårt sätt att uppfatta och beskriva den och detta kopplas samman till just det vi erfar och hur vi erfar fenomenet. Inom fenomenografi innebär det att människor behöver få uppfattningar om fenomenet för att skapa möjlighet att lära sig något om det. Kroksmark (2007) menar att det är förändringen och olikheten av ett fenomen som är det huvudsakliga. För att undersöka ett fenomen handlar det om att separera en helhet ur ett sammanhang samt att inom helheten separera varje del för att få uppfattning av vad ett visst fenomen innebär. I denna studie relateras det till fenomenet delaktighet. Fenomenet beskrivs av människor i kvalitativa kategorier där personliga sätt att erfar fenomenet blir synligt (Larsson, 1986).

5.2.2 Uppfattningar

Ett centralt begrepp inom fenomenografi är uppfattningar. En fenomenografisk undersökning kartlägger den mängd av uppfattningar som finns kring ett fenomen, en sak som vi människor rör oss kring. Människors uppfattningar skiljs åt beroende på den erfarenhet och kultur som föreligger hos varje person. Det är ett uttryck för vad något uppfattas vara och vilken gestaltning fenomenet uppfattas ha, då ett fenomen uppträder och upplevs olika beroende på människors erfarenheter menar Åkerblom m.fl., (2020). Författarna betonar att människor erfar stor mängd kunskap om världen, där av urskiljer vi, uppfattar och tolkar allt olika. Fenomenografin definierar hur en process samt innehåll mottas för att vidare hanteras. Detta kan i sin tur analyseras utifrån de uppfattningar som skapas och för att synliggöra hur fenomenet upplevs och beskrivs av en individ eller grupp. Uljens (1989) beskriver uppfattningar på så sätt att när en människa skapat sig en mening mellan sig och sin omvärld, möjliggörs ett nytt rum för att skapa sig kunskap. Att uppfattningar är det objekt som människor kan gestalta själva, som en förståelse över ett fenomen och som är en reflexmässig sanning av en förståelse. Intentionerna i denna studie är att fånga forskollärares erfarenheter av delaktighet som är av betydelse för att analysera de uppfattningar som råder och besvara forskningsfrågor.

5.2.3 Första och andra ordningens perspektiv

Marton och Booth (2000) menar att människor kan se på världen utifrån två perspektiv. Den ena är genom första ordningens perspektiv som innebär hur världen ses utifrån hur den är skapad och konstruerad. Första ordningen medför ett sätt för forskaren att beskriva olika sätt att se på fenomen i världen vilket då kan sättas i relation till de beskrivningar människor har av ett fenomen (Katarina Eriksson Barajas, Christina Forsberg & Yvonne Wengström, 2013). Kroksmark (2007) menar att första ordningen riktar sig till vad som kan ses som fakta och något som kan betraktas som objektivt. Den andra ordningens perspektiv innebär de uppfattningar och beskrivningar som människor har av omvärlden och den verklighet samt tillvaro som vi lever i. Intresset inom fenomenografi riktar sig till stor del på andra ordningens perspektiv vilket är det perspektiv som vår studie kan relateras till. Detta med anledning av att andra ordningens perspektiv studerar de skilda uppfattningar som finns med utgångspunkt i livsvärldar och erfarenheter. Det skapar möjligheter att erfa en bredare syn av verkligheten, vilket anknyter till syftet med vår studie. Det finns utifrån andra ordningens perspektiv ingen rätt eller fel utan människor ser sammanhang genom kvalitativa aspekter (Kroksmark, 2007).

5.2.4 Beskrivningskategorier

Beskrivningskategorier används inom den fenomenografiska ansatsen och handlar om att utifrån de uppfattningar som respondenter lyfter under datainsamling leta efter olika beskrivningskategorier, det vill säga olika sätt att uppfatta ett fenomen. Beskrivningskategorierna som framkommer av forskaren under analysprocessen gör det möjligt att analysera hur individer har uppfattat ett visst fenomen samt urskilja och se samband mellan och inom de olika kategorierna (Kroksmark, 2007). Utifrån analysen av den variation av svar som framkommer i en studie delas sedan svaren vidare in i de olika beskrivningskategorier. Variationen av svaren landar i ett utfallsrum och blir det som presenteras som resultat. I utfallsrummet går det att se samband i relation till fenomenet som studeras, där kan forskare urskilja variation i resultatet som är en viktig aspekt inom fenomenografi menar Uljens (1989). I vår analysprocess hamnar resultatet från förskollärarnas uppfattningar i ett utfallsrum som består av de olika beskrivningskategorier som framkommit utifrån det empiriska material som analyserades.

6. Metod och genomförande

6.1 Kvalitativ Metod

Utifrån studiens forskningsfrågor finns som syfte att undersöka uppfattningar hos förskollärare om fenomenet delaktighet. För att få bästa förutsättningar till det används kvalitativ metod, vilken beskrivs som en analysmetod som gör det möjligt för forskaren att smälta av mängden information genom att se samband och mönster i det empiriska material som samlats in (Barajas m.fl., 2013). Inom fenomenografi är kvalitativ metod lämplig då den studerar uppfattningar av världen men även skillnaden mellan vad något är samt hur det uppfattas, beskrivs och tolkas. Den inriktar sig på de händelser och intryck som människor har (Barajas m.fl., 2013). Vid tillämpning av kvalitativ metod blev intervju passande i vår studie för att samla in data till analysen, på så vis kunde vi se strukturer och egenskaper i de svar vi fått. Intervjuerna som genomfördes gjordes utifrån den forskningsfråga vi har och som ska synliggöra de uppfattningar som fanns hos förskollärare kring fenomenet delaktighet. Intervjuerna gjorde det

möjligt för oss att se mönster och samband mellan olika upplevelser vilket även var metodens syfte. De beskrivningar och uppfattningarna som framkommer vid kvalitativ metod menar Barajas m.fl., (2013) påverkas av de erfarenheter som råder i individens vardag och därav blev det en intressant aspekt att studera den variation av svar som framkom.

6.2 Intervju och transkription

Bryman (2018) betonar att intervjuer innefattar hur forskare samt personer som deltar i undersökningen samtalar med varandra. Vidare beskriver författaren två typer av intervjuer som båda kan användas i en kvalitativ metod, ostrukturerad intervju och semistrukturerad intervju. Vid en ostrukturerad intervju ställs en fråga som svars personer besvarar och associera fritt till. Den form av intervju menar författaren kan tendera att mynna ut i ett vanligt samtal mellan två parter, mer än till de djup av kunskap som forskaren i sin studie söker. I den semistrukturerade intervjun som vi förhållit oss till ställde vi frågor utifrån vårt valda fenomen och som respondenterna fick besvara. I vårt fall ställdes semistrukturerade frågor utifrån uppfattningen om fenomenet delaktighet. Vi utgick från våra forskningsfrågor för att bygga frågor inför intervjun men som omformulerades under processen för att vi på så sätt skulle få djupare kunskap kring hur förskollärarna uppfattade och beskrev delaktighet. Det innebar att vi som intervjuare fritt kunde utforma frågorna men fortsätta förhålla oss till de huvudfrågor som vi hade som tanke att undersöka genom intervjun. Enligt Barajas m.fl., (2013) sker ett samförstånd mellan forskaren och respondenten under intervjuens gång när forskaren ställer frågor som relaterar till de som forskaren är intresserad av att undersöka. Dessa frågor blir på så sätt en trygghet för respondenten som känner att den kan dela med sig av den kunskap som hon eller han besitter. Vid kvalitativ metod kan ljudinspelning vara ett sätt att fånga respondenternas uppfattningar mer ingående då forskaren kan fånga detaljer under intervjun och som efteråt vid analysen av data kan lyssnas till skriver Barajas m.fl., (2013). Vi använde oss därför av ljudinspelning under intervjun då det var betydelsefullt för att uppnå en tydlighet samt få en klarare förståelse i de svar som beskrevs inför vår analys.

Bryman (2018) menar att vid kvalitativ intervju såsom ljudinspelning bör forskaren transkribera materialet. De svar som kommer vid ljudinspelning behöver omvandlas från röst till skrift då det ska ingå i den analysprocess som ska redovisas där det går att få förståelse för de mönster som finns mellan vad som sägs och hur det sägs. Transkriptionen är betydelsefull för forskaren då processen innebär möjligheten att studera mellan det material som är insamlat för att tydligt och konkret fånga de uppfattningar i sin helhet som respondenterna har (Ahrne & Svensson, 2015). Intervjun som genomfördes transkriberades, vilket Ahrne och Svensson (2015) menar är en början mot ett empiriskt material som kan tolkas och analyseras. Det kan ske på två olika sätt, antingen genom ett datorprogram eller genom att forskaren lyssnar igenom materialet och skriver ner dialogerna med papper och penna. Ahrne och Svensson (2015) menar att nackdelen med ett datorprogram är att viktiga ordval och dialekter inte fångas och på så sätt görs studien mindre trovärdig, det ses dock som mindre tidskrävande för forskaren än vad en avlyssning av intervjun med papper och penna är. Vi valde att transkribera för hand alla förskollärares svar genom de ljudupptagningar vi fångat. Genom att göra detta menar Ahrne och Svensson (2015) att vi kunde starta analysen och tolkningen av arbetet redan under tiden vi bearbetade svaren som förskollärarna gav oss. På så sätt skapade vi oss en fördjupad kunskap om förskollärares uppfattningar av studiens valda fenomen delaktighet.

6.3 Urval och avgränsning

Vid datainsamling ges forskare möjlighet att välja ut personer som ska vara med i studien, samt vilken typ av grupp forskaren väljer att ta med för att bäst söka svar på sin frågeställning (Barajas m.fl., 2013). I vårt urval fokuserade vi på gruppen förskollärare med anledning av det ansvar och den profession som förskollärare besitter. Enligt Läroplanen (Lpfö18, 2018) förväntas uppdraget ledas av förskollärare och mot bakgrund av det blir det av vikt att förskollärare ges möjlighet till att reflektera över sina uppfattningar och tolkningar av fenomenet delaktighet. Barajas m.fl., (2013) nämner tre olika urval *strategiskt urval*, *snöbollsurval* och *teoretiskt urval*. Enligt författaren är alla de tre urvalen populära inom en kvalitativ metod. Vi valde att använda oss av det strategiska urvalet då vi var intresserad av ett specifikt område och ville få syn på förskollärares uppfattningar. Enligt författaren sker det strategiska urvalet genom att forskaren hittar deltagare som forskaren vet har mycket att berätta om och kan bidra med kunskap i de forskningsfrågor som undersöks. I vårt fall valde vi förskollärare som vi mött under de senaste åren under olika tillfällen. samt förskollärare som vi fått tips om genom andra förskollärare och bekanta. Valet av förskolor landade i att vi ville samla in uppfattningar om delaktighet på så många olika förskolor vi kunde och valde därför sju förskollärare, i fem förskolor som är belägna i tre kommuner runt om i västra Sverige. Barngrupperna förskollärarna arbetar i innefattar olika åldrar. Yrkeserfarenheten varierar mellan de olika förskollärarna. Barajas m.fl., (2013) menar att det kan medföra en variation i svaren. Vi valde att enbart intervjua förskollärare även om alla verksamma på förskolan arbetar med att främja delaktighet hos barn. Genom att enbart intervjua förskollärare så kopplade vi ihop vårt syfte med vårt valda urval till vad författaren menar på är en teoretisk betydelse, då vårt syfte belyser förskollärares uppfattningar om fenomenet delaktighet (Barajas m.fl., 2013). Författaren lyfter vikten av att forskare vid kvalitativ undersökning håller sig till färre respondenter för att befinna sig närmare i relationen med respondenterna, och av den anledningen tillfrågas endas ett mindre antal till att deltaga i vår studie. Men även att vår studie innefattade en tidslinje på totalt tio veckor. Mer respondenter hade inneburit att vi inte skulle hinna klart med vår insamling av data.

Fiktivt namn:	Barngrupp:	Yrkeserfarenhet:
Lisa	3-4 åringar	35 år
Anna	1-3 åringar	12 år
Lilly	3-4 åringar	32 år
Christina	1-4 åringar	13 år
Lovisa	4-5 åringar	8 år
Anton	1 åringar	1 år
Sonja	1-4 åringar	23 år

Figur 1: Information om respondenterna.

6.4 Studiens genomförande

Efter färdigställande av informationsbrev och intervjuguide tog vi kontakt med förskollärare på förskolor som vi varit bekanta med sedan tidigare. Det skedde via mail där de tillfrågades om de ville delta i vår studie. Informationsbrevet och intervjuguiden bifogades i mailen för att förskollärarna därav skulle få tillgång till vårt syfte med studien samt förutsättningar och etiska överväganden. Inför vår datainsamling har vi i enlighet med Ahrne och Svensson (2015) haft i åtanke att varje intervju är egen och unik. Trots att vi höll intervjun inom den struktur vi bestämt så som tidslängd och plats så var det betydelsefullt att möta situationen för vad den var samt bjuda in till att lyfta tankar och beskrivningar. Intervjuerna med förskollärarna skedde digitalt via zoom där det fanns utrymme i tid att reflektera och ge beskrivningar om sina uppfattningar kopplat till fenomenet. Att vi använde oss av digitalt zoom rum gav en effektivitet för oss och skapade möjligheter att vi efter avslutad intervju direkt kunde påbörja processen i vår analys då det låg färskt i minnet. Det bidrog till vår granskning samt de anteckningarna och ljudinspelningar vi fört. I enlighet med Ahrne & Svensson, (2015) var vi angelägna om att ställa öppna frågor för att undvika att styra respondenterna mot ja- eller nejsvar där berättandet tog stopp. Vi använde oss även av en avslutande fråga där övriga uppfattningar kunde lyftas som förskollärarna upplevde betydelsefulla eller som inte kom till uttryck genom våra frågor. Vi samtalade om hur olika intervjufrågorna kunde tolkas av förskollärarna och där av kunde svaren påverkas av tolkningen som gjordes. Det ska dock inte ses som negativt menar Larsson (1986), utan med tanke på att vi var intresserade och ville undersöka uppfattningar med fenomenografisk ansats blev det därför intressant att förskollärarna redan då frågan ställdes tolkade frågorna med variation. Vårt syfte var att fånga de uppfattningar som varje individuell person hade av sin omvärld. För att vi skulle kunna bygga vår analys på variationen uppfattningar.

6.5 Analysmetod

Utifrån vald fenomenografiska ansats har vi utgått ifrån en kvalitativ analys. För oss och i enlighet med vad Larsson (1986) beskriver innebar det att vi i vår databearbetning av vårt empiriska material skulle finna variationer i uppfattningarna. Vi startade vår analys med att transkribera våra svar för att få fram vårt empiriska material. I det transkriberade materialet markerade vi, för oss, centrala ord och meningar. Det kunde handla om delar som vi funnit återkommande i svaren, något som vi uppfattade betydelsefullt utifrån förskollärare beskrivningar eller på andra sätt väckte vår uppmärksamhet. Vi avkodade svaren för att vidare sammanställa alla koder i en övergripande lista, för att skapa oss en helhetsbild inför de beskrivningskategorier som utfallsrummet skulle komma att bestå av. Som Larsson (1986) betonar så är det av stor vikt att vid analysen ha fokus på det fenomen som studeras och att som forskare upptäcka och separera de olika svaren. Detta för att finna mönster som likheter och skillnader och som vidare delas in och utgör grunden i de olika kategorierna. Utifrån vår lista med beskrivningar och uppfattningar sorterade och kategoriserade vi så att vi slutligen fick fram fyra beskrivningskategorier. Kategorierna visade på variationer av uppfattningar som var relevanta i relation till fenomenet delaktighet och i relation till de svar vi fått av de sju förskollärarna. När vi bearbetade våra beskrivningskategorier handlade det om att fånga uttryck och skildringar för att få fram de resonemang som lyftes i alla respondenternas uppfattningar. Det var viktigt för oss som forskare att göra tydliga skildringar mellan de olika kategorierna för att skapa en trovärdighet.

6.6 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) beskriver fyra forskningsetiska principer. De kan ses som forskarens relation till sin uppgift. Första principen *tillförlitlighet* betonar säkerheten i forskarens kvalitet av studien som vilka resurser som används men även i val av metod och analys. I relation till vår studie förhöll vi oss till tillförlitligheten som rådde och informerade deltagarna innan intervjun genom ett informationsbrev och intervjuguide. Deltagarna fick kunskap kring vårt valda fenomen, vad vi var intresserade av samt kunskap kring ansatsen fenomenografi. Den andra principen *Ärligheten* belyser frågor som relaterar till huruvida studien informerar öppet kring forskning på ett rättvist och objektivt sätt (Vetenskapsrådet, 2017). Utifrån andra principer om ärlighet, informerade vi deltagarna om att studien var frivillig att delta i samt att de när som helst kunde avsluta om de inte längre ville delta. Vi var noga med att informera inför varje inspelning hur vi spelade in och varför vi spelade in och hur vi skulle använda materialet i vår analys efter intervjun. Den tredje principen *Respekt* handlar om att förhåller sig dels till varandra som kollegor men också till respondenter, dels för samhället, miljön och kulturen som berörs av studien och tar även hänsyn till nyare kunskap inom forskningsidén (Vetenskapsrådet, 2017). Under vår insamling av empiriskt material, betonade flera förskollärare att de tyckte det var viktigt att hjälpa till vid examinering arbeten, då det dels ger dem nyare kunskap kring ett ämne som undersök och hjälper studenten att se kunskapen utifrån en verksamhets ögon. Denna respekt upplevde vi i vår undersökning då det blev ett givande och tagande i samtalen, där vi liksom de som deltog tog del av varandras kunskapsutbyten kring fenomenet delaktighet. Den sista principen *Ansvar* behandlar det ansvar som tas för forskningen som ligger till grund för idéer hela vägen fram till publikationen (Vetenskapsrådet, 2017). Det ansvar som vi tog i vår analysprocess, var att förhålla oss till de uppfattningar som förskollärarna beskrev och som är syftet med vår studie. Att vi inte låg i egna värderingar eller uppfattningar i det som sades. Arbetet var att förhålla oss till de variationer som vi fann bland svaren.

Utifrån etiska aspekter beskriver Ahrne och Svensson (2015) *informerat samtycke* vilket innebär att personer som deltar i undersökningen bör vara väl insatta i vad undersökningen handlar om. För oss innebär detta att inför intervjuerna bjuda in förskollärarna att få ta del av vad vår undersökning handlade om samt syftet med det. Vidare beskrivs också ett nyttjandekrav som innebär att förskollärarnas personliga uppgifter inte får utnyttjas eller användas i något sammanhang som kan påverka individen (Ahrne & Svensson, 2015). Det är en lika viktig del som att de uppgifter som kan identifiera personerna får stanna i verksamheten. Vi valde att genomföra intervjuerna på Zoom med förskollärarna. Vi föreslog en tid och förskolläraren kunde då acceptera tiden och sitta i ett rum på sin arbetsplats vars syfte är att bedriva möten i och på så sätt inte röja viktig information kring verksamheten för oss forskare. Eller att genomföra intervjun under tiden som de jobbade hemifrån eller var lediga. Vi var även tydliga med att informera att de empiriska material som spelades in, där deras verkliga namn förekom, kommer att raderas efter examinationen. Utöver blev vår roll som intervjuare att förhålla oss med respekt samt vara tillmötesgående och förstående i förhållande till personen vi mötte (Ahrne & Svensson, 2015). Barmark och Djurfeldt (2020) belyser anonymiteten för de respondenter som deltar i en studie. Att inte använda sig av uppgifter i sin studie som röjer personuppgifter och med det menas att information kring namn, personnummer eller adress som i sin helhet beskriver en levande människa. I vår studie har vi gett förskollärarna fiktiva namn med anledning av att inte röja anonymiteten. Vi fick även ett muntligt medgivande av förskollärarna att spela in intervjuerna. Ahrne och Svensson (2015) belyser publikationen den text som förskollärarna kan få ta del av efter intervjun. Vid journalistiska texter förväntas respondenten få läsa texten innan publikation, men i en studie skriven med syfte för samhället

och vetenskap utifrån ett samhällsperspektiv behöver inte respondenten läsa texten innan publikation. Enligt författarna finns inga krav kring att respondenter behöver erbjudas ett exempel av publikationen. Vi bestämde att när studien avslutades skulle de deltagande förskollärarna få varsitt färdigställt utdrag, då de i början av studien uttryckt en önskan kring det. Även för att inspirera ny kunskap in i förskolans verksamhet kring fenomenet delaktighet.

6.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

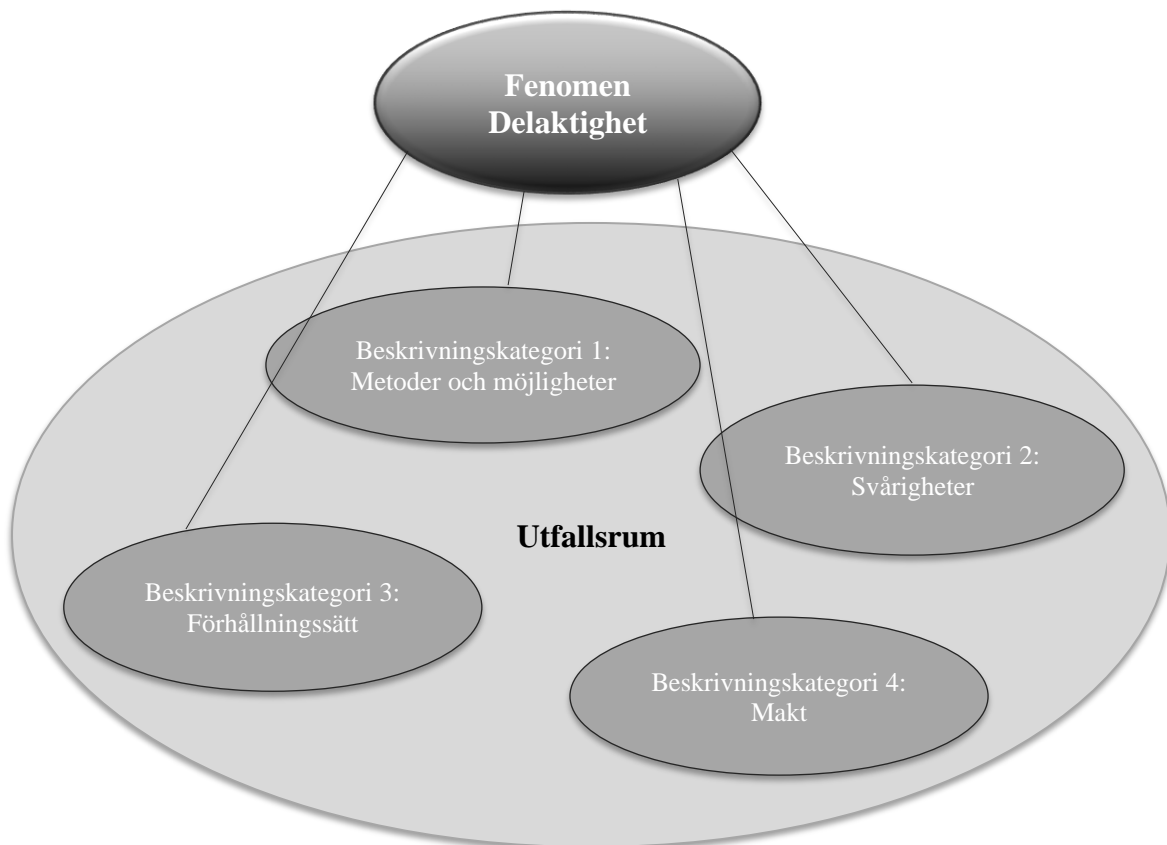
Vid den kvalitativa metoden behöver det göras en klarhet i reliabiliteten. Reliabilitet menar Thurén (2019) innebär när undersökandet är så pass pålitligt att om en likadan undersökning skulle upprepas av forskare skulle resultatet bli detsamma. Undersökningen är alltså redan från start noggrann gjord. Reliabiliteten förstärktes i vår studie genom att vi i resultatet citerade förskollärarnas uppfattningar och hur dessa beskrevs, vilket visade att vår undersökning var tillförlitlig. Det blev synligt att det empiriska underlaget byggde på verkliga uppfattningar som förskollärarna hade, snarare än gissningar och antaganden. Ahrne och Svensson (2015) menar att det är betydelsefullt för att öka trovärdigheten i studien. Som tidigare antytts så ska forskningen vara så tillförlitlig att den kan göras på nytt och visa på lika resultat vilket även kan vara en svårighet då det kräver att forskarens premisser motsvarar de premisser som tidigare funnits. Ett mål med den kvalitativa studien är att övertyga och skapa förtroende för den läsande publiken att studien är trovärdig menar Ahrne och Svensson (2015), vilket kan göras genom en inblick i citat kring de svar som förskollärarna lyfte i sina uppfattningar. Det blev lika viktigt att delge läsaren den process som förekommit i studien samt dess metodval. Då vi undersökte skildringar och variation mellan förskollärarnas uppfattningar om fenomenet delaktighet innebar det att vi var intresserade av andra ordningens perspektiv och begränsade antalet förskollärare till en mindre grupp vilket resulterade i något snäva slutsatser. Ju fler respondenter desto fler skildringar, olikheter och likheter kan synliggöras menar Ahrne & Svensson (2015) och vidare motiverar författarna att reliabilitet kan påverkas av valet att intervjua förskollärare som har olika lång yrkeserfarenhet. För oss som forskare kunde det vara av intresse att fånga upp likheter och olikheter utifrån faktorer som antal år som utbildad verksam förskollärare och synliggöra skildringar kring de uppfattningar om delaktighet som finns. För läsare av studien skulle reliabiliteten kunna bli något lägre av orsak att vi breddar vårt urvalsområde snarare än att begränsa det och förhålla oss mer inom tydliga ramar kring tiden som yrkesverksam (Ahrne & Svensson, 2015).

Thurén (2019) beskriver validitet och hur validiteten i en kvalitativ intervju medför ett fokus på det fenomen som ska undersökas där det blir centralt att bedöma vad som är viktigt i studien då det i sin tur skapar betydelsefull kunskap. Genom att vara tydlig med syftet medför det hög validitet vilket innebär att de svar som synliggörs vid datainsamlingen är så nära exakta de kan bli. För att stärka validiteten i vår studie innebar det tydliga frågor under intervjuerna som fångade de olika förskollärarnas uppfattningar. Då vi använde semistrukturerade intervjuer hade vi möjligheten att utveckla och förändra intervjufrågorna till förskollärarna för att våra frågor skulle bli mer tydliga och i sin tur mer tillförlitliga för vår studie. Forskningsfrågorna som genomsyrar intervjuerna gjorde därför att validiteten i vår studie blev hög. Ahrne och Svensson, (2015) framhåller att generalisering är en viktig aspekt vid kvalitativ studie och görs efter det att forskarna fått fram ett resultat. Den pålitlighet som finns i studien kan kopplas till de förutsättningar som generalisering kan ge. Då vi utgick ifrån intervjuer som kvalitativ metod och sju förskollärare deltog innebar det för oss en mindre möjlighet till generalisering i andra grupper eller miljöer. Vi kunde därför inte konstatera eller dra slutsatser kring förskollärares uppfattningar om fenomenet delaktighet i en bredare utsträckning. För att få en högre generaliserbarhet hade vi kunnat använda ett bredare urval från fler grupper och miljöer för att

på så vis kunna sammanföra förskollärarnas svar i en större helhet (Ahrne & Svensson, 2015). Således uppfylldes vårt syfte som var att fånga förskollärares uppfattningar om fenomenet delaktighet samt faktorer som beskrevs påverka arbetet med delaktighet, med utgångspunkt i artikel 12 (UNICEF Sverige, 2018).

7. Resultatredovisning

Med vår studie fångas variationer av förskollärares uppfattning kring fenomenet delaktighet, där studien får fatt på förskollärares beskrivningar av faktorer som de uppfattar påverkar arbetet med delaktighet. Uppfattningarna som framkommer skapar utfallsrummet. Nedan redovisas resultatet av de sju förskollärarnas uppfattningar och beskrivningar. Dessa kan se olika ut mellan förskollärarna och varje förskollärare kan även redogöra för uppfattningar inom de olika kategorierna. Resultatet belyser variationer av uppfattningar och visar en översikt kring alla förskollärares svar.

Figur 2: Beskrivningskategorier i utfallsrummet utifrån förskollärarnas uppfattningar.

7.1 Utfallsrummet

Alla uppfattningar är betydelsefulla i undersökningen av ett fenomen då alla ligger till grund för det uppdrag som ska eftersträvas enligt läroplanen (Lpfö18, 2018). Genom att förskollärarna delar sina uppfattningar skapas variationer av föreställningar vilka landar i resultatet, vad som inom den fenomenografiska ansatsen kallas utfallsrum (Uljens, 1989). Utfallsrummet utgörs av beskrivningskategorier som uppkommer ur det empiriska materialet och de avkodningar som görs i studiens analysprocess. Nedan beskrivna resultat utgörs i utfallsrummet av fyra beskrivningskategorier, vilka är: *Metoder och möjligheter, svårigheter, förhållningssätt och makt*. Några citat finns nämnda från det empiriska materialet och detta menar Larsson (1986) gör att läsaren får ökad förståelse för betydelsen i uppfattningarna.

7.2 Beskrivningskategori 1: Metoder och möjligheter

Aktiviteter och undervisning

De sju förskollärarna beskriver olika metoder som de uppfattar bjuder in barn till delaktighet. En av förskollärarna beskriver vikten av att det är betydelsefullt att barnen får vara med och välja i olika undervisningssituationer både då aktiviteter pågår men även inför aktiviteter, på så sätt blir de delaktiga i sin vardag. Det kan handla om att ge barnen valmöjligheter utifrån specifika alternativ eller genom att fritt välja under aktiviteter vad som ska ske eller hur innehållet ska utformas. Exempel som nämns är vid en aktivitet som sång eller vid en situation som påklädnad i hallen. En annan förskollärare beskriver sin uppfattning kring vikten av planerade aktiviteter som betydelsefull metod för barns delaktighet och benämner det som att det går att använda sig av pedagogiska trix. Där kan det handla om att medvetet lägga fram leksaker på borden och bjuder in till en aktivitet vilket kan skapa lust och motivation hos barnet att vilja vara delaktig resten av dagen.

“Det finns ju inget lärande om det inte är lustfyllt, lustfyllt blir det också om de är delaktiga tänker jag. Det blir meningsfullt för dem i det sammanhanget” / “Att på morgon lägga upp leksaker som gör det lustfyllt att komma in på avdelningen. Det är inte kul att komma in på en avdelning där stolar står på bordet, mattan i en hög. Du måste göra det lustfyllt och glädjefyllt för att ta an dagen och om du då har fått den möjligheten till start, då kan du också ges en möjlighet till att uttrycka dig i detta vill jag göra.” Anna

Gemensamt hos alla sju förskollärare är att de uttrycker att deras arbetsmetoder innefattar att skapa verksamheter som handlar om gemensamma beslutsfattanden och barns möjlighet att vara med att påverka. Att de uppfattar att barn ska vara delaktiga redan vid planering av undervisning och hur de skapar delaktighet i aktiviteter kring hur miljön i verksamheten ska se ut. En av förskollärarna återkommer under intervjun med att beskriva sin positiva inställning till delaktighet vid aktiviteter och upplever sig inte se många faktorer som kan hindra barnens delaktighet. Förskolläraren snuddar vid tanken av att pedagoger inte bör agera olika. Vidare betonas vikten av att se positivt.

“Egentligen tänker jag att det inte finns så många faktorer som kan hindra barns delaktighet vid aktiviteter men om vi pedagoger använder olika metoder kan det försvåra våra arbeten och möjligheter att göra barn delaktiga i verksamheten.” / “Genom att planera aktiviteter

utefter deras förutsättningar och intressen kan detta stärka barnen”
Anton

Samlingar och gruppindelning

Samling är en situation som en av förskollärarna beskriver kan användas för att barn enklast ska få göra sina röster hörda.

“Vid samlingarna där vi går igenom olika teman, experiment och frågor med barnen. Där kan de uttrycka sina tankar, idéer eller reflektioner. Vilket vi pedagoger tar vara på de för att kunna planera det nästkommande undervisningstillfället.” Lovisa

Där beskriver en annan förskollärare i sin tur att barnen i så stor omfattning inte är delaktiga vid planering och projekt men lyfter möjligheten kring hur grupper kan användas som metod för att alla ska få ökad möjlighet till delaktighet. Ytterligare två andra förskollärare lyfter sina uppfattningar av att använda mindre eller särskilda grupper som metod för att barn ska kunna vara delaktiga till så stor del som möjligt.

“När vi arbetar i projektet är det lättare då det är deras idéer som vi lyssnat på och som vi vill dra vidare. Samtidigt blir det ibland svårt då många vill arbeta med projektet och vi då måste dela upp barnen. Men då har ju vi ofta en tanke med hur de olika grupperna ska integrera med varandra.” Lilly

“Det gäller att anpassa miljön och situationerna så de kan vara så delaktiga som möjligt. Men det är en stor utmaning, när man har 1 till 4 åringar så. Även om vi försöker jobba i grupper och anpassa så att alla barn kan vara delaktiga utifrån sina förutsättningar så är det inte alltid så lätt” Christina

Fria leken

Uppfattningarna om delaktighet landar i frågan kring när de upplever att det är lättare att göra barn delaktiga, och här svarar två förskollärare att det enklaste för barn att uttrycka delaktighet är under den fria leken både ute och inne. En förskollärare uppfattar delaktigheten i den fria leken som den bästa vägen in till att bli delaktig och kunna påverka. Här får barnet bestämma med eller utan kompisar vad som händer, vad som görs och vad som behövs. De påverkar leken genom att skapa miljöer eller fråga runt hos de vuxna som finns i närområdet efter material eller hjälp. En annan förskollärare upplever att den största delaktigheten till stor del finns i den fria leken och förtydligar sin uppfattning av att som förskollärare ta vara på deras spontanitet.

“Den fria leken där de själva styr med kompisar, där har det ju mycket delaktighet och inflytande, vad de vill leka och vad det är dom vill ha vilket material osv. Och att dem även kan fråga oss vuxna om de behöver något. Behöver de en väska så kan de alltid komma till oss vuxna och fråga så kan vi alltid lösa det. så dem har en möjlighet att påverka sin fria lek och det är ju ganska mycket de kan påverka i den.”
Sonja

Ålder

En förskollärare beskriver att delaktighet stiger med åldern. Där barnet växer i takt med att de får känna av sin delaktighet samt påverkan och menar att delaktighet görs synlig för yngre barn genom metoder såsom konkreta val. Att ju äldre barnet blir ju synligare blir delaktigheten för både barn och vuxen. Två av förskollärarnas uppfattningar om delaktighet i relation till ålder landar i att även mindre barn, de yngsta på avdelningen ska ses som individer och kunna vara delaktiga men att de kan behöva synliggöra deras förutsättningar på andra sätt.

“Alla barn ska kunna känna sig trygga och kunna göra sina röster hörda. Barn ska få komma till tals oavsett deras mognad eller ålder. Även de minsta barnen kan uttrycka sig” Lovisa

Vårdnadshavare

En förskollärare beskriver viljan och möjligheterna med att nå ut till vårdnadshavare för att påvisa barns delaktighet. Förskolläraren beskriver att deras förskola som metod använder Unikum som sammanlänkas till utvecklingssamtalen med vårdnadshavare där de belyser om barnens delaktighet.

“Vi försöker ju att vara noga med att poängtera att barn är delaktiga, och när vi skriver våra utvecklingssamtal i Unikum så finns det en del liksom... Så här tar vi tillvara på dina barns intressen och åsikter och där försöker vi göra tydligt för föräldrarna att det står att oberoende ditt barns ålder så lyssnar vi och vi vill förmedla det till ditt barn... Att vi lyssnar på ditt barn och att ditt barns åsikter är viktiga.” Sonja

7.2.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 1

Alla förskollärare uppfattar det som viktig metod att barn är med och påverkar och är delaktiga inför undervisning och aktiviteter. De beskriver att det är betydelsefullt när barnen får uppleva känslan av delaktighet redan från att de är yngre. Även om barns sätt att uttrycka sig ser annorlunda ut är det väsentligt att det finns metoder där barn upplever känslan av delaktighet. Två förskollärare uppfattar det betydelsefullt att det görs konkret för barnen i sin delaktighet genom valmetoder där det handlar om att barnen väljer mellan två olika val. Den fria leken beskrivs som en enkel metod att använda så att barn görs delaktiga då de i den fria leken kan bestämma mer. En av förskollärarna beskriver en metod som används för att nå ut till vårdnadshavare för att visa barnens delaktighet. Gruppindelning beskriver tre av förskollärarna som bra arbetsmetoder och detta med anledning att öka interaktionen i gruppen men också för att det skapar möjligheter för alla barn att dela sina tankar. En förskollärare uppfattar att delaktigheten är tydligare för barnet ju äldre de blir och två ytterligare förskollärare uppfattar att yngre barn också kan vara delaktiga men att det sker genom andra metoder och sätt.

7.3 Beskrivningskategori 2: Svårigheter

Vardagen

Två av sju förskollärare uppfattar delaktighet som ett dilemma där det upplever svårt att få alla barn delaktiga och att fånga flera barn samtidigt i en aktivitet som innefattar delaktighet och möjlighet att påverka sin vardag. En av de två förskollärarna berättar svårigheten i att se till att

alla barn är delaktiga och uppfattar det som ett personligt dilemma. En annan förskollärare lyfter sina tankar kring viljan att göra barnen mer delaktiga i planeringen av verksamhet. Att önskan finns men att det i praktiken är svårt att få till bland annat beroende på hur bemanningen av pedagoger ser ut.

“Mmm ja, jag tampas ständigt med att jag tycker det är svårt att fånga många.. Alltså det är ju inte svårt att göra ett barn, ett enskilt barn och få dem delaktiga i en vardag, men när det är flera stycken. När man ska hitta samarbete mellan dom så tycker jag att det kan vara svårt. Hmm, att alla känner sig delaktiga och bidrar. Bidra får dem göra men det är svårt att hitta den där gyllene medelvägen, och det är svårt att få dem alla att dra dit. Det kan jag tycka är lite knivigt” Christina

Arbetslaget

Gemensamt hos alla förskollärare är att de beskriver olika sätt kring hur de pratar om delaktighet men att det är svårt i arbetslaget att lyfta fenomenet delaktighet konkret. Förskollärarna beskriver tankar och uppfattningar som ingår i de samtalen. Tre av förskollärarna beskriver nedan hur arbetslagen samtalar om fenomenet delaktighet.

“Vi kanske inte använder ordet delaktighet. Det tänker jag är lite svårt. Men vi pratar om det så som hur gör vi här.. Jag tycker ändå att vi pratar om det men kanske inte att vi använder ordet delaktighet riktigt tydligt” Anna

“Ja det är lite av en svårighet men vi har kontinuerliga samtal i arbetslagen, särskilt under veckoplaneringen där vi diskuterar om barngruppen då vi är medvetna om alla våra barns olika intressen och personligheter samt viljor” Louvisa

Två av förskollärarna beskriver sina dilemman kring hur individen uppfattar fenomenet delaktighet och att det ser olika ut. Att det blir ett hinder för barns delaktighet i olika situationer med anledning att arbetslaget inte samtalar om, arbetar aktivt mot eller förstår vikten av vad delaktighet betyder i förhållande till barns framtida utbildning och utveckling. Det uppfattas finnas olika tankar om fenomenet delaktighet.

“Jaaa nää vi är nog ganska dåliga på det... iallafall inte direkt att vi pratar om delaktighet. Sedan pratar man om påverkan och jag tänker att påverkan och delaktighet går hand i hand ganska mycket i vårt arbete. Men nää skulle jag nog säga” Christina

En förskollärare berättar om sin uppfattning, att arbetslaget inte är bra på att sätta ord på fenomenet delaktighet men vill ändå tillägga att de pratar om det.

“Sedan kan jag rent spontant känna att vi måste göra det ännu mer i det lilla arbetslaget även om det är komplicerat, alltså i våra spår och i våra avdelningar. Sedan pratar vi nog om delaktighet i görande former men vi kanske inte benämner det som att ja just det här var han delaktighet” Annica

Ålder och mognad

Ålder är en aspekt som alla förskollärare beskriver som svårt att uppfatta i relation till fenomenet delaktighet. Två av förskollärarna beskriver ålder och mognad i relation till delaktighet och hur det går hand i hand men uppfattar det svårt. Vidare beskriver de att de tror att det handlar om en fråga kring vad individen klarar av utifrån ålder och mognad och vad individen har för förutsättningar oavsett ålder. En tredje förskollärare beskriver svårigheter i att uppfatta om och när yngre barn känner sig delaktiga. Förskolläraren menar på att med yngre barn behöver den vuxna i större omfattning tolka barnets intentioner vilket beskrivs inte alltid vara så lätt.

“Vad är det vi ser att barnet gör när vi pratar om riktigt små barn, det är mycket svårare, mycket svårare med små barn. Då är man där och tolkar, vad är det de försöker göra, det är mycket svårare. Man behöver lyssna och ha med vad är det barnet menar..” Lisa

Vårdnadshavare

Vid intervjun beskriver en förskollärare sin önskan om att vårdnadshavare har inblick i hur sitt barn är delaktig i förskolan och beskriver vidare att delaktighet är svårt att synliggöra för vårdnadshavare i jämförelse med andra läroplansmål. Hur undervisning och miljöer går tydligare att påvisa.

“Det svåra är väl att göra barnen medvetna om deras delaktighet och likaså även att visa upp delaktighet för tex. föräldrar. För tanken blir att hur ”bevisar” man någons delaktighet? Och då för föräldrarna som vill veta. Det är svårt.” Lilly

7.3.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 2

Vi finner att alla förskollärare beskriver hur de samtalar om delaktighet i sitt arbetslag och berättar om vad och hur, men de uppfattar alla att det är svårt att konkret hålla sig till fenomenet delaktighet. Arbetslagen har svårt att sätta ord på vad de uppfattar att delaktighet innebär och samtliga landar i att de inte pratar om delaktighet, utan de pratar runt det eller i relation till fenomenet. En förskollärare vill nå ut till vårdnadshavare men ser en svårighet i hur det ska gå till. Det uttrycks av en förskollärare att det är svårt i praktiken att göra alla barn delaktiga i vardagen, även om önskan finns där. Det svåra uppfattas vara då det är fler barn som alla vill få sin vilja igenom och att de ska samarbeta. En förskollärare berättar att det är svårt att tolka små barn. Två andra förskollärarna uppfattar att ålder och mognad är en svår aspekt när det handlar om att vara delaktig men menar på att individen går före åldern.

7.4 Beskrivningskategori 3: Förhållningssätt

Styrdokument och barnkonventionen

Samtliga förskollärare beskriver och lyfter vikten av pedagogers förhållningssätt som en betydelsefull del i relation till att skapa delaktighet för barnen. En av dem kopplar återkommande till de styrdokument som uppdraget vilar på, så som Läroplanen (Lpfö18, 2018) och Fn:s barnkonvention (UNICEF Sverige, 2018). Beskrivningar som denne förskollärare ger

handlar om att förhålla sig till de styrdokument för att skapa ett förhållningssätt i arbetslaget där det finns en gemensam samsyn.

*“Det är viktigt att alla i arbetslagen har en gemensam samsyn när det gäller barnen. Hur vi bemöter barnen och hur vi tillsammans arbetar mot gemensamma mål!” / “Främst är jag mest förtrogen med läroplanen för förskolan. Men jag är medveten och försöker alltid att koppla mitt arbete i barngruppen med UNICEF barnkonventionen”
Louvisa*

Likvärdighet eller rättvisa

En av förskollärarna delar sina uppfattningar utifrån förhållningssätt i förskolan och beskriver orden likvärdigt och rättvist i förskolan. Förskolläraren menar det som en aspekt som bör finnas med i bakhuvudet hos alla förskollärare, då förskolläraren uppfattar det som en svårighet att förhålla sig till. Förskolläraren är den enda av de sju som uttrycker att det är farligt att tänka att en är färdig i sin kunskap och menar att det handlar om att ständigt granska sig själv och sitt eget förhållningssätt.

“Aa men det här med lika är väldigt spännande, ska det vara likvärdigt eller rättvist, eller ska det va utifrån varje barn, för alla barn kan inte hantera samma mängd eller samma möjlighet till delaktighet. För med delaktighet kommer ett ansvar. tänker jag.” / “En fara tror jag som förskollärare är om du känner att jag är klar, jag är färdig. För det är du aldrig.. Samhället förändras, samhällsbilden förändras, forskning förändras. Och de är lite att om du inte hänger med då i barnsynen och ser det kompetenta barnet så blir det nog svårt... Du behöver alltid vara uppdaterad på saker och ting.” Anna

Barns förutsättningar

Alla förskollärare tar upp liknande uppfattningar de har utifrån synen på att alla barn har olika behov och därför behöver förskollärare förhålla sig olika utifrån varje individuellt barns förutsättningar. En av förskollärarnas beskrivningar är tydligare på så sätt att förskolläraren betonar barnen och deras bästa där det handlar om att bekräfta barnets betydelse och lika värde.

“Att man ändå visar för barnet att du är viktig och det du tycker är viktigt och jag lyssnar på dig för att du är viktig men att det finns ett samspel och vi är många som måste samsas liksom i förskolans dag och olika situationer som uppstår.” Sonja

Verksamhetens arbetsmiljö

Förskolläraren som ovan betonar barnens betydelse lyfter i likhet med en ytterligare förskollärare att yttre faktorer kan påverka förskollärares förhållningssätt gentemot barnen. En av dessa två förskollärare förtydligar i sin beskrivning att de faktorer som påverkar förhållningssättet är underbemanning i arbetslaget och som kan leda till en etisk stress. Den etiska stressen påverkar synsätt och förhållningssätt.

“För hamnar vi i situationer där vi är underbemannade och man får ringa vikarier och många vikarier och försöker få göra det som man

har planerat, då är det lätt att hamna i den här etiska stressen. Man känner att man ahh... jag har inte tid för alla här, inte ens de här vardagliga som att du behöver sitta i ett knä... och i sådana situationer där man, kanske kombinationen där man inte har en samsyn och inte tänker lika och där yttre stress gör att barns delaktighet tyvärr stryker med foten...” Sonja

7.4.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 3

Resultatet i kategorin visar på vissa skillnader mellan uppfattningar, där två av förskollärarna beskriver hur arbetsmiljön påverkar förhållningssättet, som stress och underbemanning. En förskollärare betonar etisk stress som orsakande faktor till hur förhållningssättet är. En av förskollärarna uttrycker vikten av att inte tro sig vara färdig i sin kunskap. Gemensamt hos alla sju förskollärare är att de uppfattar att förskollärare ska förhålla sig olika utifrån varje barns förutsättningar. En förskollärare uttrycker särskilt sin uppfattning kring likvärdighet eller rättvisa och relaterar det till delaktighet samt betonar sin uppfattning om att ständigt hålla sin kunskap uppdaterad. Samtliga förskollärare beskriver sin strävan efter sitt uppdrag och särskilt en av de betonar styrdokumentens betydelse för förhållningssättet.

7.5 Beskrivningskategori 4: Makt

Ogynnsam makt

En förskollärare betonar att vuxenstyrda maktpositioner innebär att barn inte görs delaktiga. En annan förskollärare uppfattar att ordet makt är ett svårt och ett starkt ord men att den finns och ibland missbrukas. Aspekten kring att makt missbrukas är det flera förskollärare som uppfattar och där de i första taget beskriver bilden av makt som negativt och att det handlar om vuxna som framstår som hårda och kalla. De menar att makt blir ogynnsamt när det framstår för barnen att enbart den vuxne styr och att barnen behöver vara inlyssnande till det. Där pedagoger har olika syn på sin yrkesroll i relation till makt vilket kan påverka barnen på olika sätt.

“Om du är en person som... där dina ord är lag och där du har det svårt att inte kunna... att du är väldigt fyrkantig och inte kan ta in andras tankar, det är ju makt på ett dåligt sätt” Anna

“Alltså väljer jag, eller är jag en pedagog som kanske har en barnsyn på att här ska det vara lugnt och stillsamt. Här sitter du och här gör vi såhär och du ska klara dig själv. Alltså såhär.. och barnet inte lever upp till de kraven som jag har och jag kanske behandlar barnet på det sättet oavsett förutsättningar. Då aa.. då har dom ju.. då får dom ju inte den möjligheten. Då skapar jag ju sämre förutsättningar för dem, än om de hade haft en annan pedagog som hade hanterat eller varit på ett annat sätt.” Sonja

En förskollärare förklarar att det inte finns möjligheter för barnen att få så mycket delaktighet när det är mindre uppdelningar eftersom det är de vuxna som bestämmer i dessa och utförandet av dem. Att det inte finns möjlighet att kunna vara med och välja vilken man vill vara en del av. En annan förskollärare tar upp matsituationen och menar att barnen görs delaktiga genom att de får lov att välja vad de vill ta från buffén. Förskolläraren beskriver fortsatt att barnen inte kan välja helt fritt vad de vill, utan barnet måste förhålla sig till de regelverk som finns runt

måltiden. Ytterligare menar förskolläraren på att det är den vuxnas makt och att den i en måltidssituation är något negativ men nödvändig i situationer för att skapa regler och ramar.

“De kan inte välja att inte äta mat men de kan välja en eller två potatisar, eller de kan välja vilka grönsaker de vill välja. Sedan kanske man inte kan välja att inte äta grönsaker men de kan välja att bara äta morötter till exempel.” Sonja

Gynnsam makt

Att använda sin makt vid indelning av barnen i mindre grupper uppfattas som okej av flertalet förskollärare, med motivering att det av olika anledningar måste göras. Tre förskollärare motiverar sina uppfattningar med för många barn och hur det är en orsak till att dela in barnen, detta för att gynna delaktighet för alla barn. Två Förskollärare beskriver hur vuxna använder makten genom att dela upp barnen men att de då lättare kan få syn på barns intressen och fånga deras åsikter. En förskollärare förklarar att det då är lättare att synliggöra barnens tankar som kan arbetas vidare med och bli en utgångspunkt i verksamhetens planering. Förskollärares uppfattning relateras till en annan förskollärarnas tankar om att förskollärare har en ledande roll som styr och organiserar verksamheten.

“Vi förskollärare har en ledande roll i arbetslagen och hur vi styr upp verksamheten och det påverkar i hög grad barnens utveckling. Genom att vara införstådda i vårt arbete i förskolan och hur arbetet ska gå till för att kunna ge barnen de rätta förutsättningarna de behöver för att kunna utvecklas inom olika områden.” Lovisa

En förskollärare tar upp aspekten kring att det finns både god och ond makt som vi kan använda men är tydlig i sin beskrivning att uppfattningen ändå är att en förskollärare bör vända sin makt till något positivt då det påverkar barnet i framtiden.

“Förskollärares makt påverkar verksamheten och i sin tur barnens utveckling. Hur förskollärare använder sina kunskaper, yrkeskunighet spelar roll för barnens utveckling på många områden. Det handlar om att generera positiv makt snarare än negativ.” Anton

Tre av våra förskollärare uppfattar att valmöjligheter för barn gynnar deras förmåga att vara en del av beslut och betonar vikten av att valmöjligheter är en väg att få barn att känna delaktighet och växa in i det. Det handlar om att etablera ett förtroende för varandra samt att skapa en anknytning och ett gemensamt ramverk där barnet känner sig respekterad och lyssnad till. En ytterligare förskollärare menar att det handlar om att vara medveten kring vad för maktposition förskollärare besitter.

“Det handlar om att jag behöver skapa anknytning och förtroende så att de känner att de kan komma till mig. Att jag bryr mig om dig och det du tycker och tänker är viktigt.” Christina

7.5.1 Sammanfattning: Beskrivningskategori 4

Resultatet av vår analys kring delaktighet utifrån ett maktperspektiv visar två bilder av makt. En förskollärare tar upp att yrkessamma förskollärare ska generera positiv makt i stället för negativ makt och uppfattar vikten av att vända makt som en negativ form till något som gynnar

delaktighet. Flertalet förskollärare i studien benämner också makt utifrån ett negativt perspektiv och beskriver personer som missbrukar sin position genom auktoritär makt gentemot barnen som inte gynnar delaktighet. I sina beskrivningar av hur de möjliggör delaktighet för barnen, tar de upp aspekter som bland annat valmöjligheter för att få barnen att känna delaktighet. Två förskollärare tar upp matsituationen som en möjlighet till delaktighet, här upplever förskollärarna att de gör barnen delaktiga genom att barnen är delaktiga i att välja mat på sin tallrik. En förskollärare beskriver att vuxna bör vara medvetna över vilken maktposition de innehar.

7.6 Jämförelse mellan beskrivningskategorier

Inom och mellan beskrivningskategorierna riktar sig alla svar till ett *vad* och i relation till studiens syfte blir det fenomenet delaktighet. Alla kategorier fångar även *hur* genom att visa på hur förskollärarnas variation av svar kring faktorer som beskrivs påverka fenomenet delaktighet (Uljens, 1989). I uppfattningarna kring fenomenet delaktighet, finner vi både likheter och skillnader. Likheten mellan de olika kategorierna är att det tycks finnas en generell bild kring att det är lättare att se delaktighet utifrån en teoretisk plan men att det uppfattas svårare att implementera i verksamheten. Hur förskollärarna uppfattar delaktighet och faktorers påverkan på delaktighet skiljs åt mellan kategorierna genom att förskollärarna beskriver hur de lägger vikt vid olika aspekter. Likheter finns mellan uppfattningar i beskrivningskategori 3 och beskrivningskategori 4 där det blir synligt mellan kategorierna att förskollärarna bär det största ansvaret, därav beskriver samtliga hur de önskar förhålla sig och använda den makt de besitter. Beskrivningskategori 2 lyfter svårigheter, som att nå ut till vårdnadshavare med informationen kring hur deras barn är delaktiga. Till skillnad från beskrivningskategori 1 där en förskollärare i stället lyfter möjligheterna att informera vårdnadshavare genom aktuella lärloggar. Inom kategori 4 beskriver majoriteten av förskollärarna det ogynnsamma med makt medan en annan uppfattning inom samma kategori blir synlig och som beskriver makt som positivt. Förskollärarens uppfattning är att vuxna bör fokusera på makten som positiv i stället för negativ. Relationerna mellan och inom alla beskrivningskategorier ses som betydelsefulla för förskollärarnas uppdrag. Alla uppfattningar förhåller sig, som nämndes tidigare, till samma fenomen. Beskrivningskategorierna är kvalitativt skilda åt då de alla utgör sin del av uppfattningar i relation till vad som är väsentligt inom respektive kategori. Utifrån den fenomenografiska ansatsen visar det sig att förskollärare uppfattar delaktighet och faktorer som kan påverka delaktighet på varierande sätt. Uppfattningarna är betydelsefulla för att synliggöra skilda föreställningar som är föränderliga och växlande mellan individer (Larsson, 1986).

8. Diskussion

I resultatet är det synligt att det finns en variation uppfattningar om fenomenet delaktighet hos förskollärarna, där beskrivningarna uttrycks både lika och olika. Resultatet landar i fyra beskrivningskategorier: *Metoder och möjligheter, svårigheter, förhållningssätt och makt*. Nedan diskuteras det mest väsentliga resultaten inom beskrivningskategorierna. Här diskuteras uppfattningarna med koppling till de tidigare studier vi redogjort för. Avslutningsvis diskuteras resultatet i relation till litteratur och teorier. Det görs utifrån studiens forskningsfrågor kring uppfattningar om delaktighet och faktorer som kan påverka delaktighet, med utgångspunkt i artikel 12 i barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018).

8.1 Resultatdiskussion

I resultatet beskriver flertalet förskollärare maktperspektivet som svårt och negativt. Uppfattningarna de har beskrivs genom att förskollärare som besitter en maktposition inte lyssnar, ser eller bryr sig om vad barnen säger. En av förskollärarna betonar att det är ett hårt ord men samtliga förskollärare landar även i att makt är något vuxna i förskolan har och som behöver finnas. I de studier som gjorts om fenomenet delaktighet finner vi Dolk (2013) som tar upp aspekter av maktpositioner i sin avhandling. Deltagarna i hennes studie diskuterar makt som en aspekt som är nödvändig och som kan användas för att skapa möjligheter för barn att delta, såsom i förskolans värdegrundsarbete. Vidare ser vi i vårt resultat att makt i relation till delaktighet beskrivs utifrån faktorer som möjligheter och hinder till att göra barn delaktiga. Förskollärarna reflekterar kring olika maktpositioner som möjliga faktorer till att kunna påverka delaktigheten. Vad som är synligt i resultatet kan ses i likheten med Dolks (2013) studie då de har gemensamt att makt uppfattas som behövligt och något som bör finnas. Bae (2012) tar i en av sina studier upp rollfördelning i förskolan och syftar till huruvida mycket makt förskollärare kan ta gentemot barn. Relaterat till vårt resultat där förskollärarna beskriver hur det handlar om att använda sin makt för att skapa förtroende mellan vuxna och barn. En av förskollärarna betonar att det handlar om att generera god makt i stället för att generera ond makt, vilket vidare relateras till det interaktionsmönster som Bae (2012) beskriver. Hon lyfter att förskollärare använder sig av en balans mellan snäva och rymliga interaktionsmönster för att skapa möjligheter till lärande och delaktighet. Flertalet av förskollärarna i vår studie menar att de har en positiv bild över hur de i sina roller gentemot barnen, vilket knyter an till det rymliga interaktionsmönstret. Förskollärarna belyser metoder av val och kommunikation samt respekt till barnet, men även hur de stundtals behöver ställa krav och vara auktoritära för att skapa en balans av trygghet och tillit. Vidare beskriver en förskollärare att de samarbetar med huset eller i arbetslaget kring gemensamma regelverk som finns så att alla använder sig av samma arbetsform när det kommer till barns möjlighet till delaktighet. Denna gemensamma syn relateras till Dolk (2013) som menar att vuxna utifrån egna värderingar skapar regelverk som barn förhåller sig till. Det kan ses som att de vuxna tar makt över barnen och i förväg bestämmer gemensamma ramverk där inte allas röster har möjligheten att höras, och som kan tolkas utifrån det snäva interaktionsmönster som Bae (2012) betonar. Vidare relateras det till Granboms (2011) studie som beskriver det minisamhälle med gemensamma värderingar och åsikter.

I resultatet beskriver förskollärarna hur barn får möjlighet till olika val i specifika situationer, som aktiviteter och undervisning med syfte att skapa delaktighet och lust hos barnen. Det relaterar vi till Dolk (2013) som i sin studie tar upp "valmetod" som framkommer vid observationer utifrån delaktighetsperspektivet. Flertalet av de deltagande förskollärarna i vår studie tar upp metoden kring val som en möjlighet till att känna och vara delaktiga. Förskollärare beskriver att de ger olika val till barnen för att på så sätt göra dem delaktiga. Valen kan handla om artefakter, aktiviteter eller val vid måltider. En förskollärare benämner just matsituationen som en möjlighet till att öka och skapa möjligheter för delaktighet genom att betona valmöjligheter kring vilken mat som barnen kan välja på och på så sätt kan barnen uppleva delaktighet. Barnet kan likt det Boström m fl., (2014) belyser i sin studie bli aktivt engagerade då de ges möjlighet till att få en begriplig vardag där det finns vuxna som lyssnar, är intresserade samt lyfter fram barnens förmågor och förutsättningar. Enligt Johansson och Pramling (2007) finns det tre olika samspel som förskolläraren kan använda sig utav i sin praktik för att skapa samverkan mellan barn och pedagog. De tre samspelet beskrivs av författarna som *det explorativa*, *det formbundna* och *det berättande samspelet*. Resultatet i vår studie kan relateras till det formbundna i kombination med det berättande samspelet. Det handlar om de situationer där barn ges olika typer av val för att öka och skapa möjligheter till

delaktighet och som skulle kunna vara en eventuell förklaring och motivation till varför förskolläraren väljer att använda val som metod för att uppnå delaktighet hos barnet.

Dolk (2013) belyser att delaktighet uppfattas svårarbetat. Med det menas att det finns olika uppfattningar och värderingar kring vad delaktighet innebär hos verksamma i förskolan. Dessa uppfattningar och värderingar synliggörs genom olika förhållningssätt. I vår studie finner vi att flertalet av förskollärarna tar upp förhållningssättet som betydelsefullt i relation till delaktighet för barn. Att implementera sin uppfattning om delaktighet och skapa förutsättningar för alla barn. En förskollärare uppfattar en yttre påverkan när verksamheten är underbemannad och att det kan resultera i att ens eget förhållningssätt förändras och en mer negativ inställning kan införlivas i den enskildas pedagogiska ställningstaganden och didaktiska val. Westlund (2011) tar upp att arbetsformer bör innefatta reflektioner kring förhållningssätt och att det kan ses som en styrka, som vidare leder till att barn är mer delaktiga och får uttrycka sina åsikter. I resultatet lyfter förskollärarna lyhördhet och vikten av att känna sin barngrupp, samt betydelsen av att bygga relationer till varje individ. De beskriver i sina uppfattningar att barn ska ha förståelse för att alla får vara med och bestämma, vilket relateras till det Westlund (2011) menar i sin studie. Hon lyfter att barn inte behöver vara beroende av en vuxen vid val av aktiviteter och betonar att förskollärarnas förhållningssätt skapar möjligheter för barnen att delta utan att alltid behöva fråga om lov. Boström m fl., (2014) tar även upp aspekten kring hur barn i den fria leken själva kan styra och fatta beslut i hur, var och med vilka leken ska te sig. I vår studie visar resultatet att en förskollärare uppfattar den fria leken som den mesta enkla vägen till att bli delaktig då barnet själv får bestämma. Vidare tar två förskollärare i vår studie upp vårdnadshavare och viljan att informera dem om barns delaktighet, där det handlar om barns individuella delaktighet men också hur det synliggörs i sociala samspel. Det är betydelsefullt att delaktighet sker i interaktion i sociala sammanhang menar Melins (2013) i sin studie därav kan det i likhet med de två förskollärarnas uppfattningar vara betydelsefullt att lägga vikt vid hur förhållningssättet är gentemot vårdnadshavare.

Flertalet av förskollärarna betonar att deras egna uppfattningar om delaktighet är svåra att implementera i det dagliga arbetet med barnen. Flera beskriver även att delaktighet kan uppfattas på olika sätt för olika personer. Flertalet av förskollärarna tar upp bristen på samsyn i sitt arbetslag som ett hinder för delaktighet. Det relateras till Dolk (2013) som skriver att delaktighet upplevs svårarbetat med anledning av att människor har olika uppfattningar om fenomenet. En önskan som två av förskollärarna beskriver är att de vill börja prata om delaktighet mer konkret i sina arbetslag för att arbeta mot läroplansmålen och där arbetslaget har en gemensam syn på delaktighet. En förskollärare benämner begreppet etiskt stress och som innefattar en känsla av otillräcklighet och att inte ha möjlighet att göra det som egentligen känns moraliskt rätt i olika situationer. Att inte hinna med att arbeta utifrån den uppfattning man har (Kahn m.fl., 2022). Enligt "Läraryrket" podd "Förskolan" tas ämnet upp och beskrivs som en känsla av att inte rätta till och inte kunna agera rätt. Det leder till att barn inte får möjlighet att exempelvis sitta i knät, vilket påverkar barnens lek med anledning att pedagogerna inte förhåller sig tillmötesgående kring barnens idéer. Resultatet i Melins (2013) studie visar hur pedagoger förhåller sig till barnens och deras perspektiv och menar på att det är betydelsefullt att barnen synliggörs som delaktiga aktörer. Förskollärarna i vår studie beskriver sina uppfattningar kring barnens delaktighet i relation till ålder. Två förskollärare specifikt beskriver vikten av delaktighet i alla åldrar och uppfattar det som att även yngre barn ska göras delaktiga även om det sker i andra former. Vidare skriver Dolk (2013) i sin studie att förskollärarna där betraktar åldern som en betydande aspekt, såsom att barn som inte har åldern inne heller inte kan göras delaktiga. Att det används som ett argument gentemot barnen. Dolk (2013) beskriver även hur förskollärare tenderar att använda sig av åldern som en avgörande faktor i mötet med

barnen. I vår studies resultat finner vi att individens förutsättningar tenderar att bli en avgörande faktor mer än åldern, då förskollärare beskriver sina uppfattningar kring hur de praktiserar makt och därmed skapar förutsättningar för alla barn att uppleva delaktighet.

8.1.1 FN:s Barnkonvention barns rättigheter, artikel 12

En del av vår studie är att synliggöra uppfattningar som förskollärare har kring barnkonventionens artiklar och speciellt artikel 12 som synliggör barns rätt till att få uttrycka sin åsikt i alla frågor som rör barnet. Utifrån resultatet uppfattar vi att det finns en medvetenhet hos förskollärarna som deltar i studien oavsett ålder eller yrkeserfarenhet, kring barns rättigheter. Samtidigt uppfattar vi en dimridå av osäkerhet kring artikeln då flera deltagare belyser att de inte är insatta i innebörden av den. Mer än hälften av förskollärarna betonar att de är medvetna om artikeln men inte är pålästa kring innehållet. En förskollärare betonar efter samtalet att detta är något personen ska grota ner sig i.

När vi kopplar samman vår analys av förskollärarnas uppfattningar kring artikel 12 i barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018) samt beskrivningar kring hur artikeln kan arbetas med i praktiken, relaterar vi det till att det finns ett utvecklingsområde. Flertalet av förskollärarna är medvetna om artikeln men få är så pass insatta att de kan implementera artikeln i sin planering eller undervisning. Flera av förskollärarna betonar görandet när vi ställer frågor kring om de är insatta i artikeln. Svaren visar att förskollärarna är medvetna om hur de gör för att uppmuntra delaktighet, men uppfattar en osäkerhet på huruvida den medvetenheten går att kopplas ihop med artikel 12. Flertalet av förskollärarna svarar att de inte är fullt så insatta i den som de önskar men att de känner till att den handlar om delaktighet utifrån läroplanen (Lpfö18, 2018). Flertalet av förskollärarna beskriver hur de i praktiken lyssnar till barnen, är lyhörda på kroppsliga signaler och verbala uttryck samt har förståelse för att barn har olika livsvärldar. Johansson (2016) beskriver vikten av att förstå hur barns hemkulturer ser ut och att lära känna barn som individer samt som en del av en grupp. Utifrån vårt resultat tror vi att förskollärarna fått möjlighet, genom sina beskrivningar kring hur de arbetar med artikel 12, att reflektera över hur de implementerar artikeln i sin egen praktik. Det tror vi sker när förskollärarna, som vi ovan nämnde, reflekterar om artikeln. En intressant uppfattning som är synligt i resultatet är att förskollärare som har utexaminerats de senaste åren beskriver en större medvetenhet kring barnkonventionen och hur den kan implementeras. En intressant tes kring framtiden.

8.1.2 Avslutningsvis

Genom den fenomenografiska ansatsen är det synligt att resultatet knyter an till syftet med studien och det görs på så sätt att varje förskollärares uppfattningar som delges fångas in och leder vidare till ett resultat där olika sätt att uppfatta ett fenomen framträder. Kroksmark (2007) beskriver hur den fenomenografiska ansatsen fångar verkligheten så som varje individ uppfattar den. Det gör att varje svar är betydelsefullt med anledning att de olika uppfattningarna ger ett resultat i utfallsrummet där det går att fånga skildringar sedd till samma fenomen. Resultatet i vår studie visar att flera av de uppfattningar som förskollärarna beskriver om delaktighet och faktorer kring delaktighet är lika. Att det i enlighet med läroplanen (Lpfö18, 2018) är en viktig grund för barnens utveckling och att de därav försöker arbeta målinriktat för att uppfylla sina uppdrag. Uppfattningarna skiljs åt på så sätt att de olika resultaten visar att förskollärarna lägger vikt vid olika aspekter i relation till delaktighet, som vid planering tillsammans med barnen, i arbetslaget eller i relation till sig själv. Arbetslaget är intressant då det går att koppla till verksamhetsnivå och hur det där går att arbeta för att bygga ett gemensamt förhållningssätt med lika barnsyn.

Utifrån förskollärarnas svar leder tankarna in på hermeneutiken, som beskriver och behandlar förståelse. Vår studies valda ansats fenomenografi skriver Åkerblom m.fl. (2020) syftar till att fånga uppfattningar. Hermeneutiken som Thurén (2019) beskriver vill förstå betydelsen utav något. Vi associerar det till de uppfattningar där förskollärarna beskriver att de inte konkret samtalar om vad varje person uppfattar att delaktighet innebär. Det kan handla om just behovet av att förstå ett sammanhang och vara lyhörda för varandra, vilket anknyter till hermeneutiken. Thurén (2019) förklarar att teorin innebär att människors tolkningar leder till en källa av kunskap och för att förstå andra människor samt vad människor ser och hör går det att finna sammanhang och gemenskap. Det innebär att förståelsen som erfars genom att dela varandras uppfattningar och synsätt leder till förhållningssätt där det skapas empati för varandras olikheter. Vidare leder det till gemensam barnsyn och där barn inbjuds till större möjligheter att vara delaktiga i olika sammanhang. När egna reflektioner inte synliggörs kring vad varje människa uppfattar att delaktighet innebär går betydelsefulla tankar förlorade. För att återkoppla till de svar som förskollärarna gav väcks våra tankar kring att det finns en vilja och grund att stå på.

Von Bahr och Lundström (2022) betonar vikten av att som barn få uppleva att bli lyssnad till, det är då det skapas möjligheter för barnen att uttrycka sin mening. Vidare beskrivs att barn uttrycker sig olika utifrån sina förutsättningar. Det handlar om att finna rätt metoder för att barnen ska bjudas in. Vilket förskollärarna i vår studie lägger vikt vid. Alla beskriver sin syn på betydelsen av att vara lyhörda för barnen och de tar upp olika faktorer som de upplever är sammanhang som bidrar mest till att skapa möjligheter för barnen att vara delaktiga. Några sammanhang som benämns är lek, och samlingar. Variation uppfattas viktigt för att utgå ifrån barnens bästa och i relation till just delaktighet där alla barn får möta situationer utifrån egna förmågor och förutsättningar. En av förskollärarna uttrycker en önskan om att vårdnadshavare ska ha inblick i barnens delaktighet men beskriver vidare en svårighet i vilken metod som ska användas för att nå ut med informationen. Det är en intressant tanke att fånga upp då det utifrån läroplanen (Lpfö18, 2018) är viktigt att bygga broar mellan förskolan och hem. Den information som sträcker sig mellan förskola och hemmet kan ses som ett gränsöverskridande menar Tallberg Broman (2013). Förskollärarens vilja är att sträcka sig mellan gränserna så att vårdnadshavare får förståelse för vad barnet deltar i och hur. Just vad och hur är centralt inom den fenomenografiska ansatsen (Uljens, 1989). Lika viktigt som det är för barnet att uppleva delaktighet, lika viktigt är det även enligt förskolläraren att vårdnadshavare, som genom en lämplig metod görs medvetna om sitt barns plats i gruppen. En annan förskollärare beskriver däremot hur pedagogerna i deras verksamhet går till väga för att nå ut med information till vårdnadshavare om barnens delaktighet, som digitala metoder via lärloggar, bloggar och utvecklingssamtal. Utifrån ett scenario där de två förskollärarna samtalar kan de delge varandra sina uppfattningar så som svårighet samt möjlighet och utifrån det förhålla sig i gemensamma beslut och metoder. För att återkomma till hermeneutiken så kan våra olika uppfattningar förändras och förskollärare kan utifrån de förändringarna få en bredare kunskap och förståelse för varandras världar (Thurin, 2019).

För att återkomma till vår studies forskningsfrågor så upplever vi utifrån vårt resultat att det finns en tydlig bild kring hur förskollärarna som deltagit i vår studie uppfattar delaktighet samt hur de beskrivit faktorer som kan påverka delaktighet för alla barn. Exempelvis så framkommer deras olika föreställningar kring vad och hur delaktighet kan hindras eller möjliggöras. Resultatet väcker reflektioner kring hur delaktighet som fenomen uppfattas och belyser betydelsefulla aspekter som förhållningssätt, makt, barnsyn och arbetslag. Något som är av betydelse då vi upplever att det saknas studier där syftet är att framföra förskollärarnas egna uppfattningar och reflektioner. Uppfattningar är viktiga att kartlägga för att vidare kunna följa

uppdraget utifrån Läroplanen (Lpfö18, 2018). Med resultatet samt analyseringen av det tycker vi oss uppnå en relevans utifrån vårt syfte, där vi synliggör skildringar kring samma fenomen och visar på mångfald av uppfattningar, men samtidigt likheter i de uppfattningar som förskollärare har.

8.2 Metoddiskussion

För att vara självkritiska granskar vi vår valda kvalitativa metod som varit intervjuer och sätter det i relation till resultatet. Vi valde att avgränsa oss vid intervjuer med anledning av att vi är ute efter uppfattningar av ett fenomen och detaljer kring hur fenomenet beskrivs. Det är något som Barajas m.fl., (2013) menar att en studie med kvalitativ metod gör. Den kvalitativa metoden ger oss möjlighet till variationer kring hur fenomenet delaktighet kan te sig hos olika förskollärare. Den ökar också trovärdigheten i studien, det vill säga reliabiliteten och ger oss möjlighet att kartlägga olika beskrivningar. Ett möjligt alternativ i vår studie skulle varit att utgå ifrån en kvantitativ metod. Barajas m.fl., (2013) menar att enkäter och strukturerade observationer är vanligt förekommande vid just kvantitativ metod för att fånga hypoteser och samband. Det innebär för oss att vi i stället för intervjuer skulle förhållit oss till enkätfrågor eller strukturerade observationer, vilket hade givit oss möjlighet att tillfråga fler förskollärare. Enkäter sparar tid för oss forskare då vi inte behöver infinna oss tillsammans med respondenterna. Analysen av enkätsvaren hade skett med mindre fokus på detaljer och egenskaper, som i stället är mer väsentligt att analysera vid intervjuer med kvalitativ metod. Vid en kvantitativ metod hade vi fokuserat mer på de mätbara resultaten snarare än olika komponenter kring variationen av uppfattningar. Observationer som Barajas m.fl., (2013) vidare beskriver används vid kvantitativ metod tillämpas för att fånga hur förskollärare i praktiken synliggör fenomenet delaktighet samt för att se vilka faktorer som spelar in i deras arbete med delaktighet. Genom att forskare använder observationer som metod går det att systematiskt samla in intryck genom fler sinnen som hörsel och syn samt förståelsen över hur fenomenet kan te sig i sitt naturliga uttryck i praktiken. Fördelar med observation som metod i en studie är att under längre tid få syn på hur fenomenet delaktighet hos förskolläraren uttrycks i en naturtrogen miljö (Barajas m.fl., 2013). Anledningen till att observationer inte var aktuellt i studien är att det inte synliggör uppfattningar och individers tankar, som är centralt inom den fenomenografiska ansatsen och också syftet med vår studie.

Studien har förhållit sig till Brymans (2018) beskrivning av semistrukturerad intervju vilket gjorde att vår grund bestod av flexibilitet kring de förbestämda frågor som vi hade. Det gav oss möjlighet att få fram de olika uppfattningarna samtidigt som vi kunde ställa följdfrågor beroende på hur intervjun och samtalet fortskred. Något som Bryman (2018) vidare beskriver kan påverka resultatet handlar om forskarnas kunskap och tidigare erfarenheter, som hur van forskaren är vid att ställa följdfrågor och skapa en intervju där respondenten upplever en avslappnad atmosfär. Vi upplevde att utifrån vår intervjuguide och de frågor som ställdes att det lyfte vad som var väsentligt utifrån forskningsfrågorna och att det därav föll naturligt hur vi skulle anpassa eller förändra frågor vid behov. Då studien sker utifrån andra ordningens perspektiv fanns ingen tanke med att finna ett konkret svar på vad fenomenet delaktighet är eller ett rätt sätt att se på olika faktorer kopplade till delaktighet. Det handlade om att fånga uppfattningar och se olika beskrivningar samt få tillträde till dessa för att fånga beskrivningar. Vi valde att genomföra intervjuerna på zoom vilket gav oss möjligheten att intervjua sju förskollärare i fem olika förskolor belägna i tre olika kommuner. Något vi förmodligen inte hade haft möjlighet till om vi i stället valt att besöka varje förskollärare i respektive förskola. Däremot går det att ställa sig frågan om intervjuerna hade kunnat te sig annorlunda om vi setts i verkliga livet med anledning av att miljön och samspelet hade kunnat spelat roll för hur

avslappnad förskolläraren kände sig. Avslutningsvis relaterar vi vårt metodval till vad Larsson (1986) skriver. Att det i slutändan är valet av metod som spelar roll för hur intressant och relevant resultatet blir och att det mest lämpliga metodvalet görs i relation till forskningsfrågorna.

8.3 Implikationer för förskolläraryrket

Denna kvalitativa studie utgår ifrån den fenomenografiska ansatsen vilket innebär att resultatet landar i variationer av uppfattningar. Vad som är synligt i resultatet är olika och lika uppfattningar som människor inom samma yrke har. Det handlar om att alla erfar omvärlden på olika sätt beroende på det sammanhang som människor är en del av, menar Johansson (2016). Allting som människor uppfattar är av betydelse och med den insikten är det viktigt vad alla gör med sina uppfattningar och erfarenheter. I förhållande till studiens resultat landar vi i att reflektionen är viktig. I förskolläraryrket arbetar alla i arbetslag med sociala interaktioner och i gemenskap vilket innebär att det finns en betydelsefull grund i att ständigt ha en god kommunikation sinsemellan. Genom kommunikation och reflektion i arbetslaget får varje yrkande fatt på varandras uppfattningar vilket leder till fler perspektiv, mer kunskap och högre profession. Kunskap är en färskvara och behöver ligga i tid. Som nämnts tidigare upplevs en brist på tidigare forskning som gjorts kring förskollärares egna beskrivningar men genom vår studie synliggörs förskollärares olika uppfattningar. Uppfattningarna urskiljs genom beskrivningskategorier där resultat är synligt i utfallsrummet. I utfallsrummet görs skildringar mellan och inom kategorierna som är väsentliga för yrkesrollen. Alla svar är av värde för att möjliggöra vidareutveckling av didaktiska kunskaper. Varje kategori avgränsar och samlar uppfattningar samt visar på variation i relation till ett och samma fenomen. Det är vad som är av intresse och som blir väsentligt i yrket när det handlar om att använda teoretisk kunskap med praktisk kunskap.

Resultatet i studien visar att delaktighet är svårarbetat, med beskrivning att samtalen sker runt fenomenet delaktighet samt att det inte finns någon konkret kommunikation utifrån uppfattningarna om delaktighet och hur alla förskollärarna uppfattar fenomenet. Det är betydelsefullt med gemensam samsyn med vetskapen om det uppdrag som Läroplanen (Lpfö 18, 2018) skriver om gentemot förskollärare, samt den lag som Barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018) är. Sedan läroplanen i Sverige trädde in i förskolan som ett styrdokument arbetar förskollärare systematiskt för att tolka och implementera uppdraget i verksamheten. I förskolor sker samtal om specifika mål och fokusområden som ska arbetas med, reflekteras om och utvecklas till ny kunskap som kan genomsyra det dagliga arbetet i verksamheten. Det innebär att alla verksamma i förskolor behöver förhålla sig till samt reflektera kring hur egna och gemensamma didaktiska ställningstaganden synliggör målen som arbetas mot. Gemensamt hos förskollärarna i studien är att de under intervjuerna lyfter hur de samtalar brett kring delaktighet i arbetslaget vilket kan mena på att delaktighet ses som betydelsefullt och centralt i arbetet men att det även handlar om att det finns olika viljor hos förskollärare när det kommer till att implementera delaktighet i verksamheten. När förskollärarna delar sina beskrivningar kring faktorer som kan påverka delaktighet vidgas professionerna och den egna synen på omvärlden. Varje erfarenhet gör människor rika på kunskap beroende på hur det mottas och sedan omsätts. Utifrån studien blir det relevant för yrkesrollen att fånga uppfattningar. De är betydelsefulla för att synliggöra sitt eget arbetssätt i relation till barns möjlighet till delaktighet samt i enlighet med läroplanen (Lpfö18, 2018) och barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018). Som nämndes ovan så benämner förskollärarna hur de uppfattar att arbetslagen samtalar och planerar kring delaktighet trots att de inte konkret uttrycker att det är delaktighet som är i fokus. Vi tycker oss se att det kan innebära att alla i arbetslaget inte är medvetna om att det är delaktighet som de

samtalar om vilket i sin tur skapar en bredd av vad fenomenet kan tänkas innebära. Genom att förstå hur viktig sina egna uppfattningar och tankar är desto lättare blir det att kommunicera om det med andra. Som en av förskollärarna själv beskriver så handlar det om att granska sig själv. Vi menar på att studien öppnat möjligheter för förskollärarna att möta det fenomen som framkommer vara brett och därav får reflektera kring det. Förskollärarna har vidare efter intervjuerna berättat hur de inspirerats till att lyfta centrala frågor om delaktighet i arbetslaget och på diverse möten. Vilket slår fast att vi gjort avtryck på våra respondenter och deras vidare profession.

Förskollärare behöver hålla sig uppdaterade inom arbetslaget för att arbetet kan utföras i enlighet med läroplanen (Lpfö18, 2018). Det innebär att alla nivåer är viktiga. Det är betydelsefullt att arbeta efter en handlingsplan och möta fenomenet delaktighet vilket kan ske genom att rektorer lyfter det som ett fokusområde. Det är betydelsefullt på organisationsnivå när arbetslaget vet vart de står i relation till fenomenet samt att det är betydelsefullt för alla barn att känna en delaktighet oavsett ålder eller förmåga. Som nämns i resultatet så är också vårdnadshavarna är viktig del. Sandberg (2021) menar att förutsättningar till att öka barns delaktighet är kontakten med vårdnadshavare. Ett gott samspel mellan hem och förskola där vårdnadshavare blir delaktiga och får inblick i förskolan leder till ökad känsla av delaktighet hos barnet. Det är därav en väsentlig del i resultatet av denna studie. Svaren visar både svårigheter och möjligheter med att nå ut med information om barns delaktighet till vårdnadshavare vilket kan tyda på utvecklingsområde och diskussionsfråga inom och mellan enheter.

Som en av förskollärarna lyfter i resultatet så handlar det om att alla barn ska få möjlighet till att vara med och påverka och fatta beslut. Förskolläraren belyser att barns förutsättningar och förmågor i gruppen är olika och barn behöver stöttas på olika sätt. Det är en intressant och väsentlig uppfattning då Sandberg (2021) lyfter vikten av att rollen som förskollärare är viktig när det handlar om att tolka barn och deras handlingar, både som individ och i relation till resterande barngrupp. Det handlar i sin yrkesroll om ett tillåtande förhållningssätt där alla barn uppmärksammas och får uttrycka sig. Motsatsen till ett tillåtande förhållningssätt är i de fall då barn inte blir involverade i att fatta beslut. Thornberg (2013) menar att barn som inom barngruppen blir åsidosatta och inte möjliggörs till delaktighet exkluderas, vilket kan leda till en känsla av att vara mindre värd. Värdegrundsarbetet är utifrån läroplanen (Lpfö18, 2018) centralt inom förskolläraryrket. Arbetet med värdegrunden relaterar även till resultatet i denna studie där vi ser att majoriteten av förskollärarna över lag inte är insatta i barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018)) och än mindre i artikel 12, där delaktighet är centralt. Förskollärares profession innebär ett arbete i enlighet med styrdokument och då barnkonventionen är en lag behöver förskollärare vara insatta i artiklarna för att på ett naturligt sätt arbeta i enlighet med den under dagen. Konsekvenserna av att inte vara insatt i barnkonventionen och utifrån vår studie med utgångspunkt i artikel 12 lyfter annars inte lagen som en väsentlig aspekt kring barnens bästa.

8.4 Förslag på vidare forskning

För att forska vidare utifrån vår studies utgångspunkt som syftar till att fånga förskollärares uppfattningar och beskrivningar av faktorer i relation till fenomenet delaktighet skulle ett intressant utgångsläge vara att lämna vuxenperspektivet och bygga forskningen på barnens perspektiv. Detta med anledning av Läroplanens (Lpfö18, 2018) betoning att barn ska ses som kompetenta och därav har förmåga att göra sina röster hörda genom att bli intervjuade vid godkännande av barnen själva. Med hänsyn till etiska aspekter som samtycke skulle barnen

kunna bli observerade i förskolemiljön för att forskningen ska kunna synliggöra hur delaktighet kommer till uttryck, det ger även möjlighet att observera sådant som av anledning inte kan uttryckas genom ord. Förskollärarna i vår studie återkommer i sina tankar till att barn är betydelsefulla. Vi tänker att det bör vara en grundtanke hos alla pedagoger. I och med att vår studie bygger på delaktighet så kan en vidare forskning skapa möjligheter att barnen blir delaktiga genom att få dela sina tankar eller visa praktiskt hur och om de får möjlighet till delaktighet. Forskningen skulle kunna göras utifrån ett sociokulturellt perspektiv för att fånga betydelsen av gruppen i relation till delaktighet och samtidigt individens möjlighet inom gruppen. I grupper finns skillnader i hur varje barn tänker och förstår fenomen vilket gör det betydelsefullt med lärande i samspel med andra (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015). Ytterligare intressant vore att använda fenomenologisk ansats för att fånga barns upplevelse inom den livsvärld de bär med sig. Fenomenologi skapar möjligheter att fånga barns egna tankar där de själva får delge sina upplevelser av deras verklighet samt de ting som skapar meningsfullhet i sammanhanget. På så sätt leder det till möjligheter att närma sig barns livsvärldar som i så fall kan vara av intresse för en kommande forskning. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015) är av uppfattning att varje individ har sin egen livsvärld. Den livsvärlden är inte på ett och samma vis utan varje individs livsvärld förändras och påverkas av möten, händelser, relationer och gemenskap vilket skapar den individuella uppfattning vi har av den värld vi lever i.

9. Referenslista

Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Bae, B. (2009). Children's right to participate – challenges in everyday interactions. *European Early Childhood Education*.
Full article: Children's right to participate – challenges in everyday interactions (gu.se)

Bae, B. (2012). Children and Teachers as Partners in Communication: Focus on Spacious and Narrow Interactional Patterns. *International Journal of Early Childhood*, 44, 53-69. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s13158-012-0052-3>

Barmark, M., & Djurfeldt, G. (2015). *Statistisk verktygslåda 0: att förstå och förändra världen med siffror*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Björndal, P, R, C (2018) *Det värderande ögat*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront förlag.

Engdahl, I. Ärlemalm-Hagsér, E. (2015). *Att bli förskollärare. Mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.

Forskningsstrategier. (2022. 29 April). *Snöbollsurval. Forskningsstrategier (wordpress.com)*

Granbom, I. (2011). *Vi har nästan blivit för bra” – Lärares sociala representationer av förskolan som pedagogisk praktik*. Jönköping: Jönköping Universitet. ISBN: 978-91-628-8329-4. Tillgänglig: [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#)

Harju, A. & Tallberg Broman, I. (2013). *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Hart, R. (1992). *Children's participation: From tokenism to citizenship*. Florence, Italy: UNICEF International Child Development Centre. Tillgänglig: [Childrens participation.indd \(unicef-irc.org\)](#)

Johansson, E., & Pramling- Samuelsson, I. (2007). *Att lära är nästan som att leka*. (1. uppl.) Liber.

Johansson, E. (2016). *Möten för lärande* (2. uppl.) Skolverket.

Kahn, F., Johansson, L., Nestius, S & Lindström, E. (Programledare). (2022, 29 Mars). *Så hanterar vi etisk stress* (Nr. 30) [Poddavsnitt]. I Förskolan. Lärarförbundet

- Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk Didaktik - En didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift Jönköping university press, vol 17, 1-50*. Tillgänglig: [*Fenomenografiskdidaktik \(tomaskroksmark.se\)](http://tomaskroksmark.se)
- Larsson, L. (1986). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundy, L. (2007). "Voice" Is not educational: Conceptualising article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the child. *British Educational Research of Journal, 33 (6), 927-942*. Tillgänglig: ['Voice' Is Not Enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child \(gu.se\)](http://gu.se)
- Läraryrkesförbundet & Lärarnas riksförbund. (2001). *Lärares yrkesetik: principerna*. Tillgänglig: [Lärares yrkesetik \(lararesyrkesetik.se\)](http://lararesyrkesetik.se)
- Läroplanen för förskolan. (2018). Skolverket. Tillgänglig: [Läroplan för förskolan, Lpfö 18 \(skolverket.se\)](http://skolverket.se)
- Marton, F., & Booth, S. (2000). *Om Lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Melin, E. (2013). *Social delaktighet i teori och praktik. Om barns delaktighet i förskolans verksamhet*. Stockholm: Stockholms universitet. ISBN 978-91-7447-650-7. Tillgänglig: [SU-Word Template \(diva-portal.org\)](http://diva-portal.org)
- Sandberg, A. (2021). *Med sikte på förskolan - barn i behov av stöd*. Studentlitteratur
- Science. (2022, 29 April). *Korrelation och regression: relationen mellan variabler*. [Linjär regression \(regressionsanalys\) och korrelation - Science](http://linjarregression.se)
- SFS 2010:800. *Skollag*. [Skollag \(2010:800\)](http://skollag.se) Svensk författningssamling 2010:2010:800 t.o.m. [SFS 2022:115 - Riksdagen](http://sfs.se)
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. *Children & society, 15 (2), 107-117*. Tillgänglig: [Shier - 2001 - Pathways to Participation - Author's version.pdf \(ucd.ie\)](http://ucd.ie)
- Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2020, 28 september). *Delaktighet - Barn och elevers rätt att uttrycka sin mening*. [Barn och elevers rätt att uttrycka sin mening \(spsm.se\)](http://spsm.se)
- Sociala representationer (2022, 29 april). *Sociala representationer: egenskaper, teori och exempel*. [Sociala representationer: egenskaper, teori och exempel - Vetenskap - 2022 \(warbletoncouncil.org\)](http://warbletoncouncil.org)
- Thornberg, Robert. (2013). *Det sociala livet i skolan: socialpsykologi för lärare*. (2. uppl.) Malmö: Liber. s.20-30.
- Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.

- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi- forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur AB.
Tillgänglig: [:Fenomenografi-forskning-om-uppfattningar.pdf \(researchgate.net\)](#)
- UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN's konvention om barns rättigheter*
Tillgänglig: [Läs hela Barnkonventionen - UNICEF Sverige](#)
- Vetenskapsrådet. (u.å) *Etik i forskningen*. Hämtad 2022-04-04 från [Etik - Vetenskapsrådet \(vr.se\)](#)
- Von Bahr, J. Lundström. M. (2022). *Delaktighet och inflytande enligt barnkonventionen. En handbok för förskolan*. Stockholm: Liber
- Westlund, K. (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande. En demokratididaktisk studie*. Malmö: Holmbergs. ISBN 978-91-86295-17-2. Tillgänglig: [Microsoft Word - K Westlund lic SG.docx \(diva-portal.org\)](#)
- Woodhead, M. (2005). Early childhood development: A question of rights. *International Journal of Early Childhood*, 37(3), 79-98.
[Early childhood development: A question of rights \(gu.se\)](#)
- Åkerblom, A. Hellman, A., & Pramling, N. (2020). *Metodologi för studier i, om och med förskolan*. Malmö: Gleerups. ISBN 51103167.

10. Bilaga 1

Information om studie

Hej!

Vi är två studenter från förskolläraryrket på Göteborgs Universitet. Vi ska nu göra vårt examensarbete där vårt syfte är att undersöka förskollärares uppfattningar om barns delaktighet. I studien har vi valt en fenomenografisk ansats då vi är intresserade av olika tolkningar, beskrivningar och uppfattningar som finns om fenomenet delaktighet. Vi kommer att använda intervjuer som vår valda metod i datainsamling och vi tillfrågar nu dig om du vill delta i vår studie. Intervjun beräknas ta ca 45-60 minuter. Vi kommer att mötas på zoom där intervjun kommer att ljudinspelas. Intervjuerna kommer vi sedan transkribera och analysera. I enlighet med de etiska regler som gäller kommer din identitet och förskolan i fråga att anonymiseras. Du har även rätt att avbryta ditt deltagande när som helst. Efter avslutande studie och examinerande uppsats kommer allt material raderas.

Vi som genomför studien heter Isabel Jademyr och Camilla Jernsand.

Med Vänliga Hälsningar

Student

Isabel Jademyr

gusjadeis@student.gu.se

Student

Camilla Jernsand

gusjernca@student.gu.se

Handledare

Elisabeth Rietz, IPKL Göteborgs Universitet

Elisabeth.Rietz@gu.se

Kursansvarig

Andreas Jacobsson

Andreas.jacobsson@gu.se

11. Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Hur många år har du varit utbildad verksam förskollärare?
2. Vilka åldrar jobbar du med nu?
3. Hur uppfattar du begreppet delaktighet?
4. Delaktighet i relation till mognad och ålder, hur tolkar du det?
5. I vilka situationer uppfattar du att barnen är delaktiga.
6. Finner du det i några situationer lättare att göra barn delaktiga?
7. I vilka situationer är det svårare att göra barn delaktiga?
8. Upplever du något dilemma när det kommer till att göra barn delaktiga
 - Om Ja, kan du beskriva en sådant dilemma?
9. Samtalar ni i arbetslaget om delaktighet?
10. Vad tänker du kan hindra barns delaktighet?
11. Vad tänker du kan bidra till ökad delaktighet hos barnen?
12. Hur uppfattar du möjligheten att skapa lika förutsättningar till delaktighet för alla barn?
13. Hur skulle du beskriva kring om och hur delaktighet kan påverkas av förskollärares makt?
14. Upplever du dig insatt i vad UNICEF barnkonvention artikel 12 innebär?
 - Om Ja, kan du berätta mer om din uppfattning?

I artikel 12 betonas: *"Att alla barns åsikter skall höras i alla frågor som rör barnets vardag, där ett hänsynstagande skall tas gällande barnets ålder och mognad?"*

15. Hur upplever du Fn:s barnkonvention artikel 12 kring barns delaktighet och hur skulle du beskriva ditt arbete mot denna artikel?
16. Övrigt